

g

Grænsen

Magasinet om mindretal,
sprog og kultur

Nr. 3
Juni 2026

Sådan lærer danske elever om 1864 i 2026

Tema om
nye måder at lære
om grænselandet i
undervisningen

GRÆNSEFORENINGEN

Foto: Lars Salomonsen

08 Nye veje til undervisning i mindretal og grænseland

Med høreboffer over ørerne kan danske skoleelever – og andre, som har lyst – blive trukket gennem det danske mindretals Flensborg eller opleve Slaget ved Dybbøl i 1864 og genforeningsfesten på Dybbøl Banke med levende lydfortællinger. Elever kan også mærke både Dybbøl Mølle og Istedløven, som blev bragt hjem fra København til Flensborg i 2012, hvis deres lærere bestiller Grænseforeningens scenariekasser hos Center for Undervisningsmidler.

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

32 Kvinden, der skal føre SSW gennem valget til Landdagen

I lidt mere end et år har Sybilla Nitsch været formand for det danske mindretals politiske parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW). Om lidt mindre end et år skal hun for første gang føre partiet gennem en valgkamp, når der er valg til Slesvig-Holstens landdag i Kiel. Som første generations sydslesviger, anden generations politiker og efterkommer af en flygtning fra Østprøjsen er hun et barn af efterkrigstidens Slesvig-Holsten.

Foto: Lars Salomonsen

28 Børnesprog og voksensprog

“Børnene har et legesprog, det er ofte tysk,” forklarer skoleleder Gitte Hougaard-Werner fra Dansk Skoleforening for Sydslesvigs sydligst beliggende skole, Vestermølle Skole. “I frikvartererne taler de derfor tit tysk. I gamle dage fik de skældud, hvis gårdvagten hørte tysk i skolegården, men i dag er vi udmærket godt klar over, at børnene begår sig i forskellige sprogarenaer,” tilføjer hun. På Cornelius Hansen-Skolen i Flensborg har elever forbedret deres dansk ved at skrive historier på iPads, og her opererer lærerne med børneskrivning og det voksensprog, lærerne skriver nedenunder.

Foto: Poul Struwe Nielsen/Grænseforeningen

40 Unge politikere blev voksne på en nat

På aftenen for kommunalvalget i Slesvig-Holsten, den 14. maj 2023 havde daværende formand for Sydslesvigsk Vælgerforenings Ungdom (SSW-U), Mats Rosenbaum, forberedt en hilsen til fem medlemmer af det danske mindretalspartis ungdomsorganisation. Han endte med at lede efter fotos af medlemmer, han slet ikke kendte. Mange SSW-U medlemmer blev valgt ind. De unge politikere blev voksne på en nat.

- 04 Nyt fra grænselandet
- 05 Leder: Sydslesvig er blevet et tilvalgsmindretal
- 06 Tema: Grænselandet i undervisningen
- 32 Et barn af efterkrigstidens Slesvig-Holsten
- 40 Generationen, der blev voksen på en nat
- 46 Rikke Thomsen rammer sin helt egen tidsånd
- 49 Nyt fra lokalforeningerne
- 52 Succesband spiller for Sydslesvigs unge

Foto: Privat

Christian Egander Skov bliver ny forstander på Jaruplund Højskole.

Ny forstander på Jaruplund Højskole

Det danske mindretals højskole, Jaruplund Højskole nær Flensborg, har valgt sin nye forstander. Valget er faldet på 41-årige Christian Egander Skov, der er historiker og forfatter og netop har udgivet den anmelderroste bog 'Folkeligt skal alt nu være'. Han kommer fra en stilling som programleder i Tænketaenken Perspektiv og Folkeligt Oplysningsforbund (FOF). Tidligere har han været forsker ved Aarhus Universitet og universitetet i Trondheim.

Det skriver højskolen i en pressemeddelelse. Christian Egander Skov ser ifølge pressemeddelelsen frem til arbejdet og peger særligt på højskolens placering i grænselandet som en stor styrke.

"Jaruplund Højskole rummer en helt særlig historie og placering i grænselandet. Jeg glæder mig til at være med til at videreudvikle højskolen som et sted for folkeoplysning, kulturelle møder og højskoleliv – med udgangspunkt i stedets traditioner og de helt særlige stedbundne kvaliteter", udtaler Christian Egander Skov,

Jaruplund ligger 13 km syd for grænsen og åbnede i 1950. Grænseforeningens Leksikon skriver, at Jaruplund Højskole gennem årene er blevet et vigtigt folkeligt bindeled mellem Danmark og Sydslesvig, og samtidig er højskolen forblevet et regionalt mødested, der også er åbent for møder med den tyske nabo.

I 2024 havde Jaruplund i alt 6.266 gæster og kursister gennem højskolen mod 5.047 året før.

Danevirke Museum har fået venneforening

Danevirke Museums Venneforening er blevet stiftet den 21. maj 2026. Danevirke Museum har været i rivende udvikling, siden Danevirke blev UNESCO-verdensarv sammen med Hedeby i 2018. Museets formidling ved Danevirke er blevet udvidet markant, og i 2027 åbnes et nye formidlingscenter umiddelbart ved volden. Danevirke Museums Venneforening er en forening for dem, der vil fremme museets udvikling og daglige arbejde. Bestyrelsen består af formand Anke Spoorendonk (formand), Henrik Becker-Christensen, Tanja Bethge, Thomas Wegener Friis og Kristian B. Arentsen. For oplysninger om medlemskab med videre, skriv til venneforeningen@danevirkemuseum.de

Folketingstur til Sydslesvig

Fra den 16. til 18. juni 2026 gennemfører Folketinget en stor orienteringsrejse til det dansk-tyske grænseland med besøg hos både det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland. Det skriver Dansk Generalkonsulat i Flensborg i en pressemeddelelse.

"Vores grænseland er en modelregion og et stærkt eksempel på fredelig sameksistens, kulturelt fællesskab og demokratiske værdier. Det glæder vi os til at vise Folketingets medlemmer, når vi byder dem velkommen til Sydslesvig," siger generalkonsul Annette Lind.

GRÆNSEFORENINGEN

Magasinet Grænsen nr. 3/2026 88. årgang Udgiver Grænseforeningen, Peder Skrams Gade 5, 1054 København K

Ansv. redaktør Poul Struve Nielsen, tlf. +45 2334 5509 Forside Lars Salomonsen Layout Prik

Tryk Jørn Thomsen Elbo A/S Abonnement Grænseforeningen, info@grænseforeningen.dk, tlf. 3311 3063

Udgivelsesplan 2026 nr. 4: 29. august, nr. 5: 12. oktober, nr. 6: 9. december.

Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.

Læs magasinet Grænsen online www.grænseforeningen.dk/grænsen. ISSN: 0903-2223

Sydslesvig er blevet et tilvalgsmindretal

Af Mirco Reimer-Elster Formand for Grænseforeningen

Hvem er egentlig den mest oplagte fortællerstemme i Sydslesvig?

Er det dem, der holder skåltalerne: formændene, forvaltningscheferne, forstanderne, rektorerne og redaktørerne?

Eller er det børnene i skolegården, de frivillige i forsamlingshusene og familierne, der aktivt har valgt det danske til i et tysk flertalssamfund?

Svaret er selvfølgelig begge dele. Men hvis man vil forstå og formidle, hvad Sydslesvig er for en størrelse i dag, skal man også turde fortælle åbent og ærligt om flertallet i mindretallet, der definerer hverdagen. Det er et flertal, som på mange måder adskiller sig fra det mindretal, der beskrives af eliten fra talerstole, i bestyrelseslokaler og jubilæumsskrifter.

I dette nummer af magasinet Grænsen får man et indblik i netop den hverdag. På Vestermølle Danske Skole er flersprogethed ikke en udfordring, der skal kureres, men en pædagogisk virkelighed. I Flensborg er iPads og digitale redskaber en naturlig del af undervisningen. Og med Grænseforeningens nye scenariekasser og lydfortællinger får danske skoleelever nord for grænsen mulighed for at møde grænselandets historie på nye måder.

Sydslesvig er under forandring. Hvor mindretallet tidligere i høj grad var båret af en historisk tilknytning, sproget og en nedarvet danskhed, ser vi i dag flere familier, der vælger mindretallets tilbud uden at have rødder i det. Udviklingen understreger, at der er tale om et mindretal med en betragtelig tiltrækningskraft. Men udviklingen rejser også det store spørgsmål, hvad man egentlig bliver en del af i nutidens Sydslesvig:

Er det et tilvalgsmindretal, hvor man får et godt skoletilbud og et ekstra sprog?

Eller er det et nationalt mindretal, hvor man bliver en del af noget større, der er langt mere end service og institutioner?

Det ærlige svar er, at det danske mindretal i høj grad er blevet et tilvalgsmindretal, der står på et historisk fundament som nationalt mindretal.

Derfor er der brug for en mere nutidig fortælling om Sydslesvig. En fortælling, der forbinder den historiske kamp for retten til at være dansk syd for grænsen med det moderne tilvalgsmindretal, hvor mange i dag bliver en del af fællesskabet uden at have arvet det hjemmefra.

Det er sandt, at Sydslesvig står stærkest, når Sydslesvig selv fortæller sin historie. Men det kræver, at historien er autentisk og repræsenterer det fodfolk, der udgør flertallet i mindretallet. Sådan er det ikke altid i dag, hvor fortællingen ofte fokuserer mere på, hvad mindretallet var, end hvad det er i dag. Måske er tiden kommet til at genopleve ideen om en Sydslesvig-kanon. Eller endnu bedre en mere folkelig indgang:

Hvad med "111 steder du skal se i Sydslesvig"?

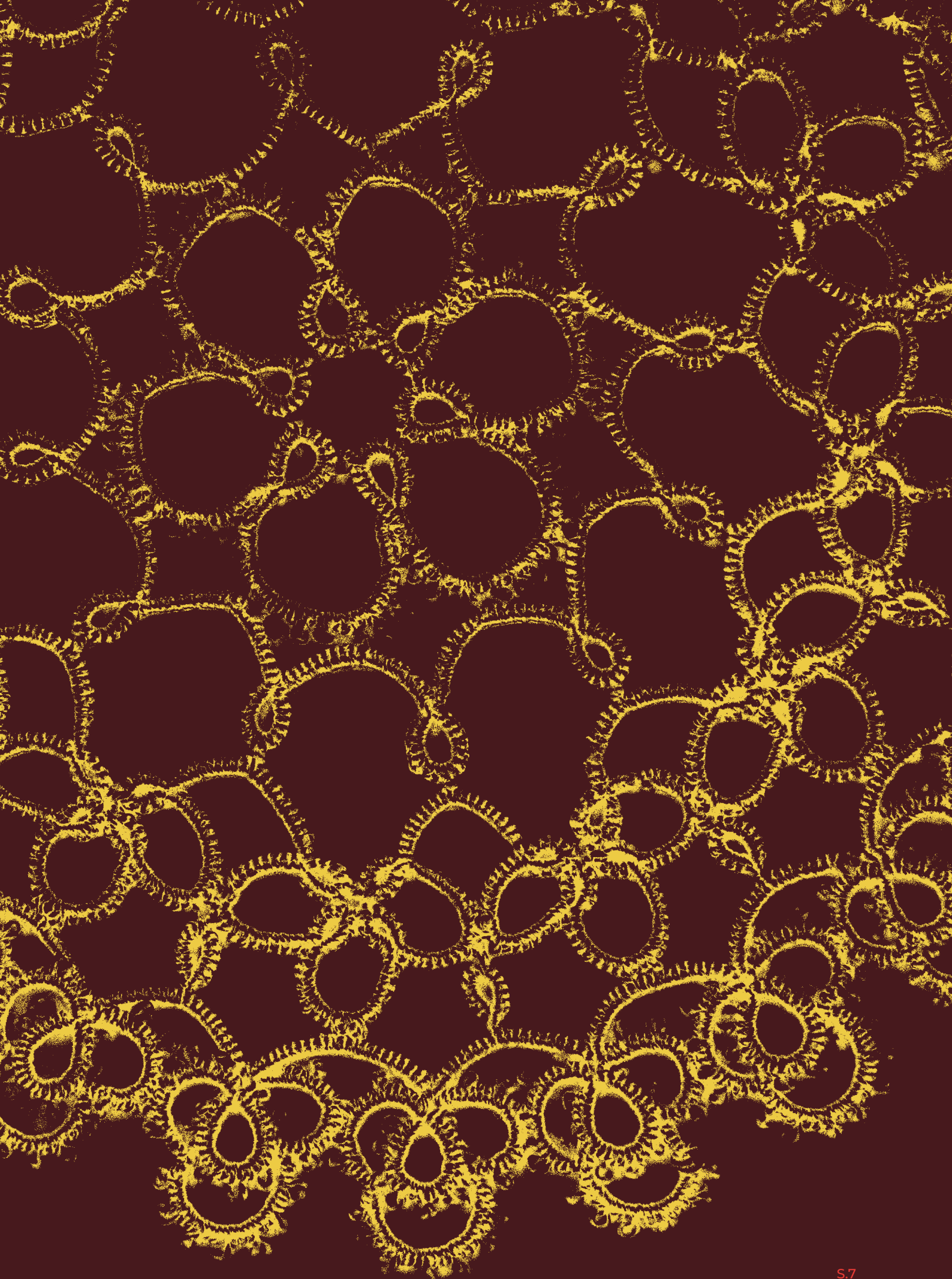
Eller "Den korte historie om Sydslesvig"?

Uanset om man vælger den ene eller den anden model, ville det være forfriskende, at fortællerstemmen fokuserer på dobbeltheden i det danske mindretal. For fremtidens Sydslesvig bliver ikke kun tegnet af dem, der repræsenterer det i dag, men i høj grad af dem, der vælger det til i morgen.

Tema: Nye måder at lære om grænselandet i undervisningen

Udviklingen i grænselandet og mindretallene er en maggiterning til at forstå Danmark i dag. I temaet har vi fokus på nye metoder, der hjælper danske skoleelever til at lære om grænselandets historie og dets udvikling samt de udfordringer, det danske mindretals skoler har i en tosproget verden.

Tema:
Nye måder
at lære om
grænselandet i
undervisningen

Historiens vingesus i ørerne

Levende historie på stedet. Med
lydfortællinger fra Grænse-
foreningen bliver steder og
begivenheder vakt til live for
skoleelever i Flensborg
og Sønderborg

*Af Poul Struve Nielsen
Foto: Lars Salomonsen*

Elever fra 7.B på Dybbølskolen fortæller, at det er dejligt at komme ud af klassen, at være der og se, hvor det er sket.

Der er stor forskel på at sidde i et klasselokale og på at lære om historien der, hvor den har udspillet sig. Det har lærer Morten Strüssmann og Nikolaj fra 7.b fra Dybbøl Skole i Sønderborg Kommune erfaret. De har været i felten med en af to nye lydfortællinger, som Grænseforeningen stiller til rådighed for skoleklasser.

Den ene er fra Sønderborg, og den anden er fra Flensborg. Vi begynder i Sønderborg Kommune, hvor den ene lydfortælling bliver fortalt. "I Sønderborg går turen fra stationen, langs vandet, over Dybbøl Banke, via historiecentret til møllen, tilbage til byen og slottet og til historikeren Inge Adriansens statue," fortæller Mette Post fra Lydskolen, som har lavet lydfortællingerne for Grænseforeningen. Hun er blandt andet uddannet dansk-, historie- og samfundsfaglærer.

Ved skanserne i Dybbøl kan man i hørebofferne høre hende læse højt: "Det er den 18. april 1864. Stormen på Dybbøl."

Hun forklarer, at skanserne var nogle jordvolde og trækonstruktioner, som de danske soldater kunne skyde fra og gemme sig bag. "Lige nu er du altså bag danskerens linjer," fortæller hun lytteren. Og det var lige netop her, 7.B stod, da de var ude at få en historielektion i felten med lydfortællingen fra Sønderborg.

"Ja. Det er dejligt at komme ud af klassen, at være der og se, hvor det er sket. Jeg kunne godt lide, at vi skulle ud og ikke bare sidde ned og læse. Da vi kom ud til stederne og bevægede os rundt,

forstod vi meget bedre, hvad der er foregået", siger Nikolaj fra 7.b på Dybbølskolen.

"Jeg lærer bedre. Jeg kan bedre huske tingene bagefter, fordi jeg kender stederne og omgivelserne og ved, hvor det er sket henne," tilføjer han.

Historiker og undervisningskonsulent i Grænseforeningen, Freja Giebel, fortæller, at lyd og lydfortællinger er oplagte at bruge i undervisningen til at få skabt nogle indre billeder hos eleverne.

Personlige beretninger

I hørebofferne citerer Mette Post, hvordan en soldat, kaptajn Dinesen, senere har beskrevet dagen i sine erindringer.

"Da flød vort blod i de landevejsgrofter, vi nu segnede i af træthed," skrev han.

"Oppe i nærheden af møllen var der nogle personlige beretninger. Det var det, der gjorde mest indtryk på eleverne," siger Nikolajs lærer, Morten Strüssmann.

"Jeg ser det som et krydderi til vores undervisning. En lydfortælling kan have en medierende effekt. Det er en form for artefakt, som er med til at lære eleverne om de begivenheder, der har været med til at forme vores land. Det, vi lærer dem i skolen, det er enormt abstrakt. Når vi er ude i omgivelserne, bliver det mere håndgribeligt. Det er et fantastisk supplement både til os og til turister," tilføjer han.

Tilbage til lyden fra 1864, som eleverne har i ørerne med både fuglekvidder og kanontorden, er klokken 10 om formiddagen på skanserne ved Dybbøl.

"Kanonild, lærkesang og råb fra sårede soldater er alt sammen ting, vi kan præsentere eleverne for ➔➔

Kanonild, lærkesang og råb fra sårede soldater er alt sammen ting, eleverne kan opleve.

gennem tekstkilder. Og gennem malerier og tegninger fra tiden kan vi også vise dem, hvordan det kunne have set ud. Med lydeffekter og oplæsninger af kilder kan vi tilføje et ekstra lag eller to i elevernes møde med for eksempel stormen på Dybbøl,” fortæller undervisningskonsulent Freja Giebel. I lydfortællingen holder bombardementerne pludselig inde. Mette Post fortæller, at soldaterne syntes at kunne høre fuglekvidder. Så gik det helt galt.

“Tusindvis af prøjsere løb bevæbnede mod de danske skanser. Her overmandende 1000 prøjsere de 70 danskere, der forsøgte at forsvare sig. Skanse 1 faldt i løbet af seks minutter,” lyder det i ørerne, så man den dag i dag kan forestille sig, hvor blodigt det var, da den danske hær led det historiske nederlag, der har præget vores kongerige lige siden.

“Når vi bare læser, prøver man bare at komme videre. For mig er det ret svært at kunne læse nogle gange. Ja altså – jeg kan ikke så godt lide at læse. Men at kunne høre, når vi var ude at gå, var dejligt. Det var nemmere at forstå,” siger Nikolaj fra 7.b.

Det kan hans lærer nikke genkendende til.

“De sidder jo ned og læser ret meget og løser opgaver, så at der kommer endnu et greb i min værktøjskasse, det har uvurderlig betydning. Det er godt, når der sker noget andet. Så tager de brudstykker med fra den daglige undervisning. Lydfortællingen sætter sig bedre i hukommelsen. At det så var en meget kold dag, giver dem jo noget at snakke om, når de mødes igen om ti år,” siger lærer Morten Strüßmann.

Grænseforeningens undervisningskonsulent Freja Giebel fortæller, at hun som historiker sagtens kan stille sig op og fortælle eleverne en masse fakta og citere kilder i flæng.

“Men hvorfor ikke lade dem høre for eksempel Christian 10. eller en officers beretning i stedet for. Selvom det er lidt snyd, da det jo ikke er den rigtige Christian 10., men en indtaling foretaget i 2026, så er jeg overbevist om, at eleverne vil huske mere af, hvad kongen havde på hjerte, end hvis jeg bare fortalte dem det,” siger hun og tilføjer:

“Hvis det også kan få en 7. klasse til at være ude i en times tid i frostgrader, så er jeg imponeret.”

Også i Flensborg

Over Nørregade i Flensborg hænger der sko overalt. Snørebåndene er slynget over tov i gaden. Hvorfor gør de det?

Det er et af de spørgsmål, lytterne kan blive klogere på, når man hører lydfortællingen fra Flensborg.

“Ja, nu må vi se, hvad svaret bliver,” siger Mette Post, mens hun misser lidt med øjnene mod den skarpe forårssol i Flensborg, hvor fokus i lydfortællingen mest er på Flensborg som dansk by. Og Nørregade, eller Norderstrasse, som gaden hedder på tysk, er også centrum for det danske foreningsarbejde i Flensborg.

“I Flensborg begynder lydfortællingen på en dansk

skole, Duborg-Skolen, som ligger højt oppe på Duborg Banke, så tager fortællingen eleverne ned til Norder Tor,” fortæller hun.

Derefter går turen gennem Nørregade, og i lydfortællingen er der stop ved to helt centrale steder for det danske mindretal.

“I lydfortællingen er der stop ved Flensborghus og Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig”, siger hun. Flensborghus er hovedkvarter for både det danske mindretals kulturelle hovedorganisation, Sydslesvigsk Forening (SSF), det danske mindretals politiske parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), og for Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU), som samler fritidshjem, ungdomsklubber, idrætsklubber og mange andre aktiviteter det danske mindretals regi. Centralbiblioteket er både folkebibliotek for det danske mindretal i hele Sydslesvig, og udover samlingen og faciliteterne på biblioteket kører der bogbusser rundt til danskere rundt omkring. Desuden rummer Centralbiblioteket Slesvigsk Samling og en forskningsafdeling.

“Lydfortællingen fortsætter til Neptunbrønden på Nørretorv, hvor de danske studenter har tradition for at fejre studenterhuen, og Johansen Rom, hvor der er viden at hente om Flensborg som romby, til Istedløven, der er en historie for sig, og til Hotel Alte Post, hvor der fortælles om nazismens sidste bastion, som også var i Flensborg i 1945.

“Lydfortællingen kan det med at vække nogle steder og kilder til live på en anden måde. Man kan i sit eget tempo gå rundt og få foldet en by eller nogle begivenheder ud på en måde, så man får en anden oplevelse, end hvis man bare læser det i en bog,” fortæller Mette Post.

Historiens vingesus i ørerne

Grænseforeningens Freja Giebel fortæller, at historieformidling kan være meget forskellig. Alt efter, hvilke kilder der er til rådighed, og hvilke didaktiske tanker afsenderen gør sig. Det vil sige, hvordan afsenderen overvejer at tilrettelægge undervisningen.

“I vores lille ‘skoletjeneste’ har vi jo adgang til et stort bibliotek med et utal af kilder. Dem ville vi gerne prøve at formidle til eleverne på nogle lidt anderledes måder. Derfor passede det godt, da vi opdagede Mettes arbejde med lydfortællinger som en del af undervisningen. For hvorfor ikke lade eleverne gå rundt i Sønderborg og opleve historiens vingesus med ørerne, mens de kan se området, som det ser ud i dag?”

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

“I Flensborg begynder lydfortællingen på en dansk skole, Duborg-Skolen, som ligger højt oppe på Duborg Banke, så tager fortællingen eleverne ned til Norder Tor, gennem Nørregade og den kommer også forbi Neptunbrønden,” fortæller Mette Post, som har lavet lydfortællingerne.

“Eller en tur ned ad gågaden i Flensborg, mens de får fortalt fra to unge sydslesvigere, hvad det vil sige at være en del af det danske mindretal”, siger hun. Efter at have brugt lydfortællingerne i undervisningen kan Morten Strüssmann godt anbefale det i undervisningen.

“Det er helt sikkert noget, jeg kan anbefale. At få den oplevelse og de personlige beretninger, det er jo en kæmpe gave. Historien bliver jo foldet ud på en helt anden måde. Det giver lidt ekstra krydderi, når man går rundt der i Sønderborg. Det, at du er der live, gør altså noget,” siger han og understreger, at han helt sikker også vil blive ved at bruge fortællingerne.

“Det er helt sikkert noget, jeg vil blive ved med at bruge. Vi har nogle faste punkter vi skal igennem, og 1864 og Genforeningen er iblandt. Så når vi kommer til det, vil jeg helt sikker tage mine klasser med ud at gå den tur. Det er vel nærmest pligt for os, når vi bor lige her.” Men lydfortællingerne kan også bruges andre steder. “Der er mulighed for nogle kombinationer, man kan følge med på Google Maps. På den anden side er der også noget arbejde i at binde det op på nogle steder. Man kan også bruge nogle andre ting og for eksempel kombinere det med Grænseforeningens scenariekasser,” siger Mette Post fra Lydskolen.

Tema:
Nye måder
at lære om
grænselandet i
undervisningen

Mærk historien

Skabt af en af Danmarks-
historiens største billed-
huggere, H.W. Bissen,
knejses Istedløven i dag
stolt på Flensborg Gamle
Kirkegård. Der blev den opstillet i
1862. Siden har den skiftet adresse
mange gange, bestemt af, hvor-
dan forholdet har været mellem
Danmark og Tyskland. Først flytte-
de den til Berlin, så til København
og i 2012 atter hjem til Flensborg.
Nu bliver den, ganske vist i en lidt
mindre udgave, pakket i kasser
og sendt ud til danske skoleelever
sammen med andre genstan-
de, der er forbundet med det
dansk-tyske grænselands historie.
Kasserne er Grænseforeningens
scenarietasker, som er pakket
med 3D-printede kopier af Isted-
løven, Dybbøl Mølle, indsamlings-
bøger fra dengang, Grænsefor-
eningen samlede ind i stor stil til

det danske mindretal i Sydslesvig,
kniplinger, en brødtort fra et søn-
derjysk kagebord og et nutidigt
indslag i form af en dåse, der kan
være medbragt fra en grænsebu-
tik.

Genstandene, eller artefak-
terne, som man også siger,
er produceret af Grænsefor-
eningen og formidles til sko-
ler via Center for Undervis-
ningsmidler (CFU). De kommer
til at give eleverne på skolerne en
helt anden fornemmelse for vores
historie, og dermed også vores
samtid, siger de to pædagogi-
ske konsulenter fra CFU, Morten
Relster og Celine Ferot, som har
ansvaret for at skabe de pædago-
giske vejledninger til scenarietasker-
ne.

De to er ikke fagkonsulenter i

*Af Poul Struve Nielsen
Fotos: Alexander Leicht Rygaard*

A red and white toy windmill is positioned on the left side of the page. It has a white body with a red base and four red lattice-like sails. To the right, a portion of a chocolate cake is visible, topped with white frosting and small dark and light-colored toppings.

Istedløven tager på rundtur til skoler i Danmark – og den får selskab af andre spændende ting fra grænselandets historie i Grænseforeningens nye scenariekasser. Det betyder, at eleverne kan mærke, røre og fornemme Danmarkshistorien, så den bliver mere nærværende

Foto: Freja Giebel/Grænseforeningen

Man kan træde ind i Dybbøl Mølle. Man kan røre, mærke og gøre fortællingen til sin egen. Man kan godt lære fra en bog eller en skærm om kniplingerne, men det er noget andet at røre ved dem, er Anders Peter Nielsen fra Grænseforeningen samt Morten Relster og Celine Ferot fra Center for Undervisningsmidler enige om.

bestemte skolefag som historie, dansk eller matematik, men de beskæftiger sig med det tværfaglige til legende og projektbaseret læring.

“Vi formidler, hvordan skolerne kan bruge læremidlerne, hvad enten det er til dansk eller naturfag. Vi tager fat i de vigtige ting, vi bruger lærermidlerne til. Vi er meget optaget af at bringe eleverne tættere på det, der undervises i og bidrage til, at de får mange muligheder for at deltage i undervisningen,” fortæller Morten Relster.

Celine Ferot uddyber, hvad det betyder at have fysiske genstande, der fortæller om noget.

“Man kan træde ind i Dybbøl Mølle. Man kan røre, mærke og gøre fortællingen til sin egen. Man kan godt lære fra en bog eller en skærm om kniplingerne, men det er noget andet at røre ved dem,” siger hun. Morten Relster tilføjer, at scenariet hjælper lærerne med at skabe den rette stemning og hensigt, når eleverne træder ind i rummet.

“Lærerne skal tænke: Hvordan vil jeg motivere eleverne. Hvordan kan vi kombinere det? Skal de være opdagende eller samskabende? Med scenariekasserne kan lærerne bygge et rum op, hvor eleverne træder ind i historien, hvor tingene er. Genstandene er lige her i fysisk form. Og ikke på en skærm eller i en bog. Man kan arbejde med elevernes forestillingsevne eller spille roller,” siger han.

Meget forskelligt

Det er meget forskellige artefakter, der er i kasserne. Fra et bygningsværk som Dybbøl Mølle til en kage. Fra en skulptur til en indsamlingsbøsse. Fra et broderi til en dåse fra en grænsebutik.

“Vi tænker på genstandene som noget, der kan transformeres til noget andet. Noget, som du kommer i kontakt med. En dreng i femte klasse synes, det er sjovere, når der er noget at røre eller mærke. Eleverne har jo ikke været til stede i 1864, men de kan bringes til at forstå de andre; kvinderne derhjemme, børnene derude og soldaterne, der er afsted,” siger Celine Ferot.

Hun tilføjer, at der er læring ved det, fagfolk kalder det scenariedidaktiske arbejde, hvilket vil sige hvordan, man bruger forskellige scenarier i undervisningen, og her giver scenariekasserne rige muligheder.

“En ting er at forstå sin historie og sin datid. Noget andet er at forstå sin nutid. Der er noget om teksterne og det brede tekstbegreb. Der er noget beskrivende. Der er noget om håndværk. Eleverne kan måske selv fremstille nogle af de ting. Vi trækker på elevernes selvforståelse. Det kan bruges i næsten alle fag,” siger hun.

Morten Relster understreger, at scenariekasser også

kan bruges i de enkelte fag, men også tværfagligt. "Der kan laves korte og mellemlange forløb. Der bliver lagt op til en tværfaglig kontekst. Scenarielasserne er ikke kun målrettet faget historie. Det vil være i kombination med noget andet. De er også gode som udgangspunkt for undervisning i Danmarks geografiske udvikling," siger han. Som eksempel nævner han talemåden 'Hvad udad tabes skal indad vindes' med henvisning til digteren

H.P. Holsts formulering "For hvert et Tab igjen Erstatning findes, hvad udad tabes, det maa indad vindes." Ordene er siden blevet tillagt medstifter og direktør for Hedeselskabet, Enrico Dalgas, og der er jo en del naturfag i, hvordan heden blev opdyrket. "Der er noget undersøgende og perspektiverende i det hele. Scenarielasserne er i sig selv en kommunikationsform. De kan få elever til at lære noget på en positiv måde. Der er mange veje ind i god undervisning," siger Celine Ferot.

Inspiration

Hun tilføjer, at man også kan bruge scenarielasserne udenfor klasselokalet.

"Man kan også bruge scenarielasser som inspiration til at gå ud og bevæge sig. Man kan lave grænsekontrol i skolegården.

Der er mange måder at deltage på. For at deltage i det demokrati, vi har, og som er udfordret, så kræver det, at man forstår, hvor man kommer fra. Vi håber, lærerne kan se legen for sig," siger hun.

"Kopien af brødtorten kan også bruges til undervisning i hjemkundskab," siger skolekonsulent i Grænseforeningen, Ander Peter Nielsen. Han fortæller, at scenarielasserne er en vigtig tilføjelse til det udbud af undervisningsmateriale, Grænseforeningen i forvejen tilbyder.

“De er et levende supplement til både vores nye lydfortællinger, som tager folk ud på de steder, hvor historien har fundet sted, og til de opgaver, vi har liggende digitalt og i trykt form. For at forstå vores nutid er det vigtigt, at eleverne også forstår vores fortid, og især begivenheder i det dansk-tyske grænseland har formet vores historie og gjort Danmark til det land, det er i dag,” siger han.

Anders Peter Nielsen tilføjer, at der også følger to lærervejledninger fra Grænseforeningen og en lang række aktivitetsforslag med scenariekasserne, lige fra det lille ‘lommescenarie’ til de længerevarende scenariedidaktiske forløb. “Der er den klassiske lærervejledning med de kanonpunkter, som eleverne skal undervises i. Og så er der den mere eksperimenterende, der lægger op til mere fri leg fra lærerens side. Man kan træne forskellige faglige forløb,” siger han. De pædagogiske konsulenter siger rent ud, at artefakter som dem i scenariekasserne kan løfte undervisningen mange steder

Det er meget forskellige artefakter, der er i kasserne. Fra et bygningsværk som Dybbøl Mølle til en kage. Fra en skulptur til en indsamlingsbøsse. Fra et broderi til en dåse fra en grænsebutik

hen, fordi skolerne har nogle elever, der har brug for at forstå historie gennem en mere praksisorienteret og mangfoldig tilgang. Eleverne i skolen er frakoblet fra den historiske tid, undervisningen omhandler.

Og her kan scenariekasserne give læreren en mulighed for at skabe en forståelsesramme, som er mere begribelig for eleverne. Eller som Morten Relster udtrykker det:

“Vi åbner for den didaktiske fantasi. Læreren kan opbygge hele læringsrummet, som eleverne træder ind i. Mange elever finder det ikke motiverende bare at sidde ned. Når de kommer ind i et rum, hvor det er sat op, sætter det noget i gang. Der er måske endda kanontorden i højttalerne en lydfortælling, en march eller noget fjerde. Det er noget andet, når man så træder ind som elev.”

For 19. gang arrangerer Rødding Højskole grænselandskursus i samarbejde med Grænseforeningen

Grænselandskursus 2026

EN VERDEN I BRAND

Nationalstat og mindretal under forandring

29. august - 4. september 2026

Europa er i krig. Rusland har invaderet Ukraine, og droner og hackerangreb rundt om i Europa spreder usikkerhed og angst: Hvor langt vil Rusland gå? Og hvor er USA med Trump ved roret på vej hen? Kan vi lære af det dansk-tyske grænseland, hvor krig blev vendt til fredelig sameksistens? Dette og andre spørgsmål behandles på dette års grænselandskursus.

Kursusvært: forstander Mads Rykind-Eriksen.

Lørdag den 29. august

Kl. 15.00: Ankomst, indkvartering og kaffe.

Kl. 16.30: Velkomst og introduktion til ugen v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 19.30: "Verden i en brydningstid: Hvor er det internationale samarbejde på vej hen?" v/ Steffen Gram, international korrespondent i DR og vært på P1-programmet "Verden ifølge Gram".

Søndag den 30. august

Kl. 9.00: "Sat her i forvirringstiden". Morgensang v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 9.40: "Ukraine, en nation sammensat af 130 mindretal" v/ Jørgen Kühl, mindretalsforsker og honorarprofessor ved Europa Universitet Flensburg.

Kl. 14.00: "Ukraine set indefra: Værdier, demokratiforståelse og forholdet til EU" v/ Flemming Splidsboel Hansen, seniorforsker ved Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS).

Kl. 19.30: "Ung i en verden i brand". Personlige fortællinger fra unge fra det danske og det tyske mindretal.

Mandag den 31. august

Heldagstur til Flensburg og Vadehavet med besøg på den dansk-frisiske skole i Risum, møde med Danmarks generalkonsul Annette Lind, frisisk aftensmad på Gaststätte Bongsiel. Turleder: Mads Rykind-Eriksen.

Tirsdag den 1. september

Kl. 9.00: "Verdens skabelse ifølge den nordisk mytologi". Morgensang v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 9.40: "Gamle forening, hvad nu?" v/ repræsentant fra Grænseforeningen.

Kl. 14.00: "Er Zeitenwende den nye normal i tysk politik?" v/ Jesper Vind, tysklands-korrespondent ved Weekendavisen.

Kl. 19.30: "Sange om og fra grænselandet". Koncert med Sct. Jørgens Kirkes Pigechor i Rødding Frimenighedskirke.

Onsdag den 2. september

Heldagstur til Knivsberg og Egerførde.

Stævnemøder med det tyske og danske mindretal. Turleder: Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 19.30: "Sønderjyske sange og sange om Sønderjylland" v/ Mads Rykind-Eriksen.

Torsdag den 3. september

Kl. 9.00: Morgensang i Rødding Frimenighedskirke med den gribende historie om præsteparret, der mistede to sønner under Første Verdenskrig v/ frimenighedspræst Mette Geil.

Kl. 9.40: "Hvad vil vi kæmpe og dø for?" v/ Flemming Rose, chefredaktør på Frihedsbrevet.

Kl. 14.00: "Et museum for en svunden tid"

Europas udfordringer i en ny verdensorden" v/ Friis Arne Petersen, fhv. ambassadør i Tyskland, USA og Kina og direktør i Udenrigsministeriet.

Kl. 19.00: Afslutningsmiddag med sang, gåtur og ostebuffet.

Fredag den 4. september

Kl. 8.45: "Gå da frit enhver til sit". Morgensang og afrunding v/ Mads Rykind-Eriksen. Derefter afrejse.

Praktisk

Pris: 6.300 kr. på dobbeltværelse uden bad (tillæg 1.200 kr. for enkeltværelse). 6.900 kr. på dobbeltværelse med bad. Yderligere oplysninger og fuldt program samt tilmelding på skolens hjemmeside: www.rhskole.dk

Scan og læs mere om kurset

GRÆNSEFORENINGEN

RØDDING HØJSKOLE

Tema:
Nye måder
at lære om
grænselandet i
undervisningen

Nøglen til den nye verdensorden

Nye måder at undervise på lærer skoleelever, hvorfor verden udvikler sig, som den gør. Og den historiske udvikling i grænselandet mellem Danmark og Tyskland er nøglen til at forstå, hvad der sker nu, siger rektor for UC Syd, Alexander von Oettingen

Af Poul Struve Nielsen

Når Grænseforeningen udvikler nyt undervisningsmateriale i form af lydfortællinger og scenariekasser, udfylder det et behov for at hjælpe kommende generationer til at binde vores fortid og nutid

sammen. og der er simpelthen behov for artefakter, eleverne kan røre, og for fortællinger om steder, de kan komme ud at opleve, mener rektor på UC Syd, Alexander von Oettingen.

“Det er vigtigt, at den næste generation forstår, at den lever i en historisk verden, og at samfundet har udviklet sig gennem historien. Genforeningen, de slesvigske krige og mindretallene er en maggitering til at forstå det hele. Det hører til i undervisningen. Ved at arbejde med de her temaer forstår man de større ting,” siger han.

Alexander von Oettingen har som rektor for UC Syd været med i den ekspertgruppe, der har udarbejdet de nyeste læseplaner for folkeskolen. Han er også sydslesviger og kommer fra det danske mindretal. Men kan han som rektor og en af de toneangivende aktører, når det kommer til pensum i folkeskolen, forklare, hvorfor det er vigtigt, at danske skolebørn undervises i Sydslesvig og grænselandet?

“Man skal ikke skal undervise i alt. Det kan man ikke.

Tiden og ressourcerne til at komme ud i landet og opleve nogle af de her steder bliver mindre og mindre. Så scenariekasser og lydfortællinger er en rigtig god vej, siger rektor for UC Syd, Alexander von Oettingen.

Verden er så mangfoldig. Men man skal undervise i det, der er nødvendigt for at forstå en større sammenhæng. Mindretallene og grænselandet kan både konkretisere og perspektivere i et større perspektiv, og derfor hører det til i skolens dannelseskanon,” siger han.

Alexander von Oettingen understreger, at den konkrete faglige viden er vigtig, men dannelse er også vigtigt. Dannelsen er vigtig for, hvordan de unge bliver borgere i det samfund, de vokser op i. Det kræver også en danneskvalitet at være borger i et samfund. Det er en vigtig del af svaret på spørgsmålet: Hvad er det egentligt, et folkeligt demokrati består i? Det handler ifølge Alexander von Oettingen ikke bare om faget historie.

“Det handler også om, hvad det er for en geografi, hvad det er for et sprog, og hvad det er for en mangfoldighed, vi har i grænselandet. Det handler om en diversitet og et udtryk, som også er sprogligt og kulturelt,” siger han.

Men det er også vigtigt, at der bliver undervist i emnerne på en måde, så eleverne i dag kan fornemme tiden og stederne. Det er derfor, scenariekasser og lydfortællinger er så vigtige redskaber.

“Et er, hvad du skriver ind i en

“Det er vigtigt, at den næste generation forstår, at den lever i en historisk verden, og at samfundet har udviklet sig gennem historien. Genforeningen, de slesvigske krige og mindretallene er en maggiterning til at forstå det hele. Det hører til i undervisningen. Ved at arbejde med de her temaer forstår man de større ting”

Alexander von Oettingen, rektor UC Syd

undervisningsplan. Det kommer an på, hvordan du gør det til undervisning. Hvordan er lærerne uddannet til at forstå og undervise i det her? Hvordan skaber vi læreprocesser, så børnene lærer det her?”

Oplevelser

“Tiden og ressourcerne til at komme ud i landet og opleve nogle af de her steder bliver mindre og mindre. Så sidder man i klassen og laver PowerPoints. Det har sine begrænsninger. Scenarietkasser er en rigtig god vej. Det har Mattias Tesfaye også sagt: ‘artefakter, vi kan røre ved, skal vi have flere af.’ De der kasser skal bare ud og virke i skolerne. Artefakter, man kan røre ved, er vigtige. Bøgerne skal også tilbage. Det er nemt at skrive ind i læreplanen. Men hvis artefakterne ikke er der, hvis man ikke kommer ud af døren og ud i den virkelighed, er det fuldstændig ligegyldigt, om det står i læreplanen,” siger Alexander von Oettingen.

Fagligt set mener han, at der er nogle fag, som mere

end andre har tilknytning til mindretal og grænseland.

“Men alle fag har en mulighed for at koble sig til de her ting. Naturvidenskabsfagene vil have det lidt sværere. Men historie, litteratur og geografi har alle koblingspunkter. Det er derfor, det er så godt i en skolekanon,” siger Alexander von Oettingen.

Han nævner mindretallene og sprogene i grænselandet som relevante og vigtige. Og grænselandets historie fik ny relevans med krigen i Ukraine, de nye trusselsbilleder og den ny verdensorden, som tager form i disse år.

“Det har kun gjort mindretallene og grænselandet endnu vigtigere. Men vi skal huske på, at der også findes en forfaldshistorie. Grænselandet og mindretallet er ikke kun en positiv historie. Det er også en forfaldshistorie,” siger han.

Den historiske udvikling i grænselandet er ikke kun gået fra krig til fred. Det er også gået fra fred til krig. Der har været had og uro. Historien kan hjælpe os med at huske, og hvis scenarietkasser og lydfortællinger styrker den kollektive hukommelse, skal de tages i brug.

“Vi skal videreudvikle og genfortælle de ting. Vi glemmer ikke kun. Vi glemmer også, at vi glemmer. Vi skal have et blik for, hvad vi skal undervise i, selv om den krise er overstået. Vores dannelseksistens beror på, at vi rekrutterer viden, som godt kan glemmes i vores samfund. Fagene i skolen fortæller ikke bare noget nyt. Den genfortæller også ting, som folk har glemt,” siger Alexander von Oettingen.

Han nævner som eksempel det kristne fundament, samfundet hviler på.

“Det er skolen, der opretholder, at vi har en kristen tradition, sprog og mangfoldighed. Vi lever fremadrettet og glemmer altid, hvor vi kommer fra, det går op for os, når det bliver for sent. Bredden i sproget og i litteraturen er noget, vi altid skal arbejde med.”

Altid opdateret

om grænselandet

Få adgang til nyheder og artikler fra det dansk-tyske grænseland, når du har lyst - året rundt.

Prøv vores introduktionstilbud **for kun 7,50 kr. / 1 €** første måned!*

Ingen binding, månedlig opsigelse mulig.

Scan qr-koden eller gå ind på fla.de/abonnement for at tage imod tilbuddet.

Få en måneds
abonnement til
7,50 kr.*

*Abonnementet fortsætter efter introduktionsperioden til den aktuelle abonnementspris, pt. 75 kr. pr. måned.

FLENSBORG **A**AVIS

Tema:
Nye måder
at lære om
grænselandet i
undervisningen

Et moderne syn på flersproglighed

Af Mariella Harpelunde Jensen

Historien om de danske skoler i Sydslesvig
"Vi har i det danske mindretal i Tyskland
ret til at tale og lære dansk, og den ret
er anerkendt og beskyttet," forklarer
skoleleder Gitte Hougaard-Werner. "I

vores lille fleksible og moderne undervisningsmiljø
på den danske skole, hvor jeg arbejder, er undervis-
nings sproget dansk og vi lever dansk sprog, kultur
og traditioner i skoledagen. I sidste ende skal og kan
børnene finde sig selv, både med det tyske og det
danske sprog".

I 1919 sikrede den tyske Weimar-forfatning på bag-
kanten af Første Verdenskrig de sproglige mindretal
i Tyskland retten til uhindret national/kulturel udvik-
ling, særligt gennem brug af modersmål i skole, ad-
ministration og retspleje. Dette dannede i 1920'erne
grundlaget for oprettelsen af danske skoler i den
nordligste del af den tyske delstat Slesvig-Holsten
grænsende op til Danmark.

Magasinets Grænsen har talt med to markante stem-

Foto: Poul Struwe Nielsen/Grænseforeningen

Gitte Hougaard Werners skole ligger i Elstorp-Vestermølle, en lille by tæt på Ejderen med 1.500 indbyggere.

mer i arbejdet omkring de danske mindretals skoler i Sydslesvig; skoleleder Gitte Hougaard-Werner fra Vestermølle Danske Skole i Sydslesvig – og Camilla Franziska Hansen, som er forsker i mindretalspædagogik og Minderheitenpädagogik ved UC SYD i Aabenraa. To kvinder. En dansk skolelærer, der blev skoleleder i Sydslesvig, og en sydslesvigsk forsker, som nu bor og arbejder i Aabenraa.

Det handler om det danske mindretals skolesystem i Slesvig-Holsten. Fortid og nutid.

Statsstøttet moderne skolesystem til 1,12 milliarder kroner årligt

Weimar-forfatningen lagde i 1919 op til et organiseret offentligt skolevæsen, der respekterede det daværende danske mindretals ønsker. Det er i dag 107 år siden, mindretallets rettigheder blev sikret i de politiske erklæringer.

De danske skoler fungerer stadig og drives af Dansk Skoleforening for Sydslesvig. Det består af 54 børnehaver, 40 hoved- og grundskoler og to gymnasier. Dansk Skoleforening for Sydslesvig er i dag finansieret af tilskud fra den tyske delstat: I alt 90.215.447 Euro (Slesvig-Holsten: 50.337.897 + kredse og kommuner: 39.877.550) og yderligere tilskud fra den danske stat via Folketingets Sydslesvigudvalg: I alt 64.900.210 Euro (53.205.593 SSU + P51 / MP: 11.694.617) Tilsammen 1,12 milliarder danske kroner årligt.

Danske lærere og pædagoger søges

Ved Anden Verdenskrigs afslutning i 1945 beskæftigede de danske skoler i Sydslesvig sammenlagt 35 lærere. Fire år senere, da skolesystemet var yderligere udbygget, var antallet af lærere steget til 390. Dengang kom de fleste af lærerne fra Danmark, og det var ikke svært at finde interesserede lærere, for arbejdet med dansk kultur i Sydslesvig var i de danske mediers søgelys. Det var et kald. I 2026 er situationen selvfølgelig anderledes.

I dag rekrutterer Skoleforeningen stort set alle pædagoger og lærere fra det danske uddannelsessystem og arbejdsmarked i Danmark. For Skoleforeningen er det centralt for mindretallets overlevelse at kunne ➔

rekruttere disse medarbejdere via uddannelser i Danmark, for at sikre børnenes adgang til dansk, sproglig og kulturel dannelse. De danske skoler er underlagt tysk lovgivning, og eksaminerne er fuldt anerkendte både i Tyskland og i Danmark.

Skoleforeningen er afhængig af tilstrømning af henholdsvis lærere og pædagoger fra mindretallets egen kreds og fra Danmark i forhold til de i alt 1.900 stillinger, som dækker pædagog, lærere og det tekniske personale, som arbejder i foreningens regi.

På spørgsmålet om, hvor lærere og pædagoger til mindretallets skoler i Sydslesvig kommer fra i dag, forklarer forsker Camilla Franziska Hansen, at det faktisk er et ret komplekst spørgsmål.

“Det er en ret sammensat gruppe. En del lærere og pædagoger rekrutteres internt fra det danske mindretal i Sydslesvig. De har en eller anden form for personlig eller familiær tilknytning til mindretallet. Måske er de selv vokset op i mindretallet og har selv gået på mindretallets institutioner,” forklarer Camilla Franziska Hansen.

“Og så er der en anden gruppe, som er lærere fra Danmark, og de tiltrækkes jo ofte af muligheden for at arbejde i grænselandet med en klar pædagogisk og kulturel opgave. Så man kan sige, at der både er intern og ekstern rekruttering,” tilføjer hun.

Camilla Franziska Hansen forklarer også, at en del danske lærere og pædagoger flytter til Sydslesvig for at arbejde. I en spørgeskemaundersøgelse gennemført af Center for Mindretalspædagogik fremgår det, at 70 procent af lærerne i Sydslesvig er uddannet i Danmark, 16 procent er uddannet i Tyskland, og 14 procent er uddannet i både Danmark og Tyskland. Der er eksisterer desværre ikke konkrete tal for pædagogerne.

Ser man på lærer- og pædagoguddannelsens sammensætning af studerende ved UC SYD, der bl.a. uddanner lærere og pædagoger til Sydslesvig, viser det sig at ca. 20-25 procent har en mindretalsbaggrund, det vil sige enten har en relation til det danske eller det tyske mindretal.

Arbejdet i mindretallets skoler og børnehaver omfatter de mange familier, der bruger de danske børnehaver og skoler, og de 1.900 lærere, pædagoger og skole-medarbejdere.

Disse grupper udgør en meget central del af det danske mindretal i den tyske delstat i dag.

De første danske skoler

Den 5. maj 1920 oprettede en gruppe af forældre foreningen Dansk Skoleforening for Sydslesvig. De organiserede en skole i Flensborg, som er den største by tættest på den dansk-tyske grænse, og kun fire måneder senere åbnede den første danske skole i byen.

Der var 15 elever ved skolens start. I 1923 flyttede den til en større bygning og fik navnet Duborg-Skolen. Her ligger den også i dag. Nu med 620 elever.

Først senere åbnede danske skoler i de mindre byer i den tyske delstat. Især i den sydlige del af delstaten tog det sin tid. Det er på den sydligste af disse skoler i Vestermølle, at Gitte Hougaard-Werner arbejder.

Gitte Hougaard Werners skole ligger i en lille by med 1.500 indbyggere – som på dansk kaldes Elstorp-Vestermølle og på tysk; Elsdorf-Westermühlen. Der er 118 km til Hamborg i syd – og 74 km til den danske grænse i Padborg mod nord fra skolen.

“I dag er ‘min’ skole, Vestermølle Danske Skole, en naturlig del af det omkringliggende tyske lokalsamfund, men det har taget rigtig, rigtig lang tid,” fortæller Gitte Hougaard-Werner.

Hun kom til skolen som 33-årig lærer tilbage i 2004 og blev skoleleder i 2015. Udover sit arbejde på skolen er hun også formand for Sydslesvigsk Forening (SSF), som er det danske mindretallets kulturelle hovedorganisation. Det har hun været siden 2019. Inden hun blev valgt til formandsposten, havde hun arbejdet i 20 år som frivillig på forskellige lokale og overordnede poster i foreningen.

Hjertet i mindretallets arbejdet på de danske skoler

For skoleleder Gitte Hougaard-Werner, er det danske sprog hjertet i skolearbejdet.

“Børnene har et legesprog, det er ofte tysk,” forklarer Gitte.

“I frikvartererne taler de derfor tit tysk. I gamle dage fik de skældud, hvis gårdvagten hørte tysk i skolegården, men i dag er vi udmærket godt klar over, at børnene begår sig i forskellige sprogarenaer. Når vi spiller fodbold, taler de tysk, fordi de holder med et lokalt tysk hold. Når vi spiller rundbold, som er et dansk boldspil, så taler de altid dansk.”

Hun tilføjer:

“Vi ved meget mere om tosprogethed i dag. Vi er blevet dygtigere.”

For mindretalsforsker Camilla Franziska Hansen er begrebet 'tilknytning' hjertet i skolearbejdet. "De danske skoler i Sydslesvig har en særlig mission i forhold til sprog- og kulturarbejdet. Det er mindretalsskoler, men der kommer mange elever, cirka 80 procent, fra tyske familier, så det er centralt, at uddannelsesinstitutionerne er i stand til at skabe en form for tilknytning og tilhørsforhold til det danske mindretal," forklarer hun. "Skolerne er ikke kun et sted for læring, men også et sted, hvor eleverne skal udvikle en eller anden form for forståelse af, hvad det vil sige at være en del af det danske og det danske mindretal, når man har tysk baggrund. Det handler om at opleve at være en del af et fællesskab, at man kan være tilknyttet mange forskellige slags fællesskaber i sit liv. Det er ikke 'endimensionelt'." "Nogle elever identificerer sig med det danske mindretal resten af deres liv, mens det for andre ikke lykkes at etablere en stærk tilknytning. Det danske mindretal ønsker selvfølgelig, at børnene og de unge føler et tilhørsforhold, men på den anden side, så er man også nødt til at slippe dem fri, hvis de ikke ønsker at være en del af det danske." "Det er en balancegang, en udfordring og et dilemma, man skal arbejde med, når man arbejder med børn i mindretal," forklarer Camilla Franziska Hansen, som nu selv bor og arbejder i Danmark.

Nye læreformer og innovativ skolepolitik

"Jeg kom til at holde af skolen her i Vestermølle Danske Skole fra første begyndelse i 2004", fortæller skoleleder Gitte Hougaard-Werner. "Da jeg begyndte her, havde vi fire klasser, og det har vi stadigvæk. Fra første til fjerde klasse. Min kollega og jeg arbejdede med undervisningsdifferentiering fra begyndelsen. Længe før det blev et kendt begreb," fortsætter hun. "På sådan en lille skole som vores, har vi altid haft en pædagogisk tilgang, hvor undervisningen tilrettelægges, så der tages højde for elevernes forskellige læringsstile og faglige forudsætninger. Nogle har en dansk forælder og kan få hjælp derhjemme med det danske, andre har ikke. De må læne sig ind i den viden om sproget, de kan få via klassekammerater og lærere. Målet er jo, at alle elever lærer det samme, men gennem forskellige metoder, tempo og

undervisningsformer. Sådan er det også, når eleverne udvikler deres danske sprog," siger hun og tilføjer: "På skolen er vi som en stor familie – og det passer godt til mig. Eleverne er ikke bare afhængige af lærerne, men lærer også af hinanden og bruger hinandens viden og metoder." Samtidig beskriver hun med stort engagement skolens nye store projekt med moderne læringsmiljøer, også kaldet 'Environment for Learning', som er den særlige indretning i zoner på Vestermølle Danske Skole. Arbejdet med undervisnings-zonerne har vakt opmærksomhed i Danmark og præsenteres bl.a på konference om læringsmiljøer til motiverende undervisning i Nyborg i 2026. I forbindelse med konferencen er der lavet en spændende artikelserie, hvor Vestermølle Danske Skole præsenteres.

"Forskning inden for både sprogtilegnelse, flersprogethed og tværsproglig undervisning har de seneste årtier påvist, at sprogkompetencer hænger sammen på tværs af sprog. Altså på tværs af eksempelvis dansk og tysk", fortæller Camilla. Det er også dokumenteret, at sprogundervisning, der arbejder tværsprogligt, bidrager positivt til elevernes udvikling af sproglig bevidsthed, sproglig nysgerrighed og motivation for sprog", fortsætter hun. "Når det gælder flersprogethed og interkulturel læring, så er man jo faktisk længere på de danske skoler i Sydslesvig, end på flertalsskolerne i Danmark. På de danske skoler i Sydslesvig er flersprogetheden jo en grundlæggende præmis", forklarer hun. Dansk Skoleforening for Sydslesvigs danske skoler i det nordlige Tyskland er således ikke museer for en stivnet danskhed, men levende innovative institutioner, der uddanner børn og unge, hvoraf mange studerer videre i Danmark, men også i Tyskland. Og for skoleleder Gitte er det særligt, at skolernes innovative moderne tilgang også bemærkes i Danmark. "Altså at vores lille skole med 32 elever i Sydslesvig kommer i en dansk publikation om, hvordan skoler kan drives i dag, det synes jeg faktisk er ret sejt. Det er jeg virkelig stolt af", slutter hun.

Tema:
Nye måder
at lære om
grænselandet i
undervisningen

Selvskrevne bøger giver elever i Flensborg en stemme på dansk

*Af Anders Nielsen, skolekonsulent Grænseforeningen
Foto: Lars Salomonsen*

“**E**leverne har rigtig meget transparens fra tysk, ... de bruger rigtig meget W i stedet for V, og de har nogle tyske måder, at lave deres sætninger på. Men de arbejder fokuseret på at udtrykke sig så godt de kan på det niveau af dansk, de er på.”

I en klasse på Cornelius Hansen-Skolen i Flensborg sidder en gruppe 1.- og 2.-klasses elever bøjet over deres iPads. Små fingre former ord på dansk på iPad-skærmene, mens samtalerne i klasselokalet flyder frit mellem sprogene dansk og tysk. Sådan er hverdagen på de danske skoler i Sydslesvig.

I denne uge arbejder eleverne med at skabe deres egne bøger på deres iPads i fagene dansk og matematik. Et projekt, der samtidig blev en fortælling om sprog, identitet og det særlige ved at være dansk elev i Sydslesvig. ➔

Børn fra det danske mindretal oplever at tale dansk om for eksempel æg, som de så køber på tysk i supermarkedet. Det giver nogle særlige udfordringer i undervisningen.

Børnenes hverdag er udgangspunktet, men der er plads til fantasi i fortællingerne.

Cornelius Hansen-Skolen er en af de danske skoler i Flensborg, hvor dansk er undervisningssproget, men hvor tysk er en del af dagligdagen. For lærerne er sprogmødet en præmis, der både skaber muligheder og udfordringer. Arbejdet med elevernes egne bøger er mere end blot en skriveøvelse. Det er et redskab til at styrke dansk sprog og identitet, samtidig med at elevernes tosprogethed respekteres og bruges konstruktivt.

At skrive mellem to sprog

For ikke at stoppe elevernes skriveglæde vælger lærerne ikke at rette sproglige fejl undervejs, som elevernes lærer Michelle Nedell Christensen forklarer det:

“Det er vigtigt ikke at bryde elevernes skriveproces. Jeg har sagt, at der er børneskrift og voksenskrift. De måtte ikke rette deres egen skrift efterfølgende, fordi jeg ville gerne, at de skulle kunne sammenligne. Sammenligningen bliver meget tydelig og vigtig, når eleverne selv peger på forskelle og ligheder mellem det, de selv har skrevet på dansk i det øverste tekstfelt, det vi kalder børneskrivning, og det, deres lærere har skrevet i feltet nedenunder.”

Tyske ord sniger sig ind undervejs i børneskrivningen, men det er ikke noget, lærerne slår ned på som fejl. I stedet bruger de det som udgangspunkt for sproglig refleksion med eleven eller hele klassen. Sprogødet bliver oplevet som noget positivt og værdifuldt i stedet for en barriere, der holder eleverne tilbage fra at udtrykke sig.

I dansk har eleverne arbejdet med en billedserie om uglen Ulla. Ulla kan lidt af hvert og tager fx bussen, leger gemmeleg og flyver på ferie. Matematiktimerne blev brugt på små regnehistorier, hvor hver side kombinerer billeder og tekst bestående af regneopgaver og spørgsmål.

En elev beskriver uglebogens univers:

“Først kører den bus i skolen... så leger den gemmeleg... og så flyver hun på ferie.”

Ben, en af eleverne, læser med selvsikker stemme:

“Jeg har seks æg og et er gået i stykker. Hvor mange har jeg tilbage? Fem.”

Børnenes hverdag er udgangspunktet, men der er plads til fantasi i fortællingerne. Børnenes fritid er præget af det tyske, men ved at lade dem fylde de

Det er vigtigt ikke at bryde elevernes skriveproces. Jeg har sagt, at der er børneskrift og voksenskrift, fortæller lærer Michelle Nedell Christensen.

selvlavede bøger med hverdagsdagsting bliver bøgerne en slags små danske kulturprodukter. Dette understøtter skolens arbejde med danskheden midt i den tyske hverdag, hvor børnene taler dansk om æggene hjemme, men køber dem på tysk i supermarkedet.

En skole, hvor dansk skal leves

Lærer Laura Tästensen fortæller, at især elever, der kæmper med dansk, har vundet selvtillid via de selvskrevne bøger:

“Jeg har en del elever i min klasse, der har rigtig svært ved at lære at skrive og læse. Jeg har oplevet, at de har mestret at lave en helt egen bog med forside og det hele, som de kunne vise derhjemme. Eleverne vokser med projektet.” For elever, der vokser op mellem sprogene, hvis mor f.eks. taler dansk, og far taler tysk, kan mestring på dansk være et afgørende løft i deres oplevelse af at høre til i det danske mindretal.

Bøgerne udstilles til årets store forældremøde.

“Eleverne skulle gøre sig umage, fordi alle ville kunne læse deres bøger,” forklarer lærer Michelle Nedell Christensen.

Her kan forældrene selv gå rundt mellem bordene og opleve børnenes værker. Forældrene er, som eleverne, en blandet flok. De fleste er tosprogede med gode dansk- og tyskkundskaber, men også nogle enkeltsprogede for hvem dansk stadig er et forholdsvist fremmed sprog.

For alle forældre, lærere og elever bliver bøgerne en tydelig synliggørelse af dansk skriftsprog i en tysk hverdag. En god påmindelse til

forældrene om, at et sprog også er skriftlig og både skal tales, læses og skrives for helt at komme ind under huden.

Derfor har Laura Tästensen også tidligere sendt digitale udgaver af bøgerne hjem til forældrene:

“Børnene var rigtig glade for, at de kunne vise deres bøger... så kunne de læse dem sammen med deres familie eller snakke om dem.”

På den måde bliver bøgerne en bro mellem skole og hjem og mellem det danske og tyske sprog.

Grænselandets muligheder og fremtiden for elevbøger

Både Michelle Nedell Christensen og Laura Tästensen ser perspektiver i at bruge metoden på tværs af fag – endda på tværs af grænser. Michelle Nedell Christensen drømmer om, at bøgerne kan vandre videre ud i verden:

“Jeg havde tænkt at få en stregkode på, så de kan blive lånt ud som en bogpakke på vores bibliotek.”

Et barn af efterkrigstidens Slesvig-Holsten

Fokus på det danske mindretals parti

Det danske mindretals politiske parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), er ved at forberede det næste valg til landdagen i forbundslandet Slesvig-Holsten den 18. april 2027. Mød Sybilla Nitsch, der som partiformand for første gang skal lede partiet gennem en valgkamp, og nogle af de unge politikere, som tegner partiets fremtid.

Sybilla Lena Nitsch er datter af en flygtning og solidt forankret i det danske mindretal. Formanden for det danske mindretals og de nationale friseres parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), er første generations sydslesviger og anden generations politiker

Sybilla Nitsch, som lægger vægt på, at samarbejdet over midten er vigtigt i tysk politisk.

*Af Poul Struve Nielsen
Foto: Lars Salomonsen/SSW*

I begyndelsen af april kunne Sybilla Nitsch på sociale medier lave et genopslag, hvor hun så tilbage på den dag, hun blev formand for det danske mindretals parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW).

Det blev hun nemlig i april 2025, og siden har det været et hektisk år. Hun bor i Husum og har arbejdet i Skoleforeningen, hvor hendes mand er ansat som leder af Uffeskolen i Tønning.

Derfra pendler hun til Kiel, hvor hun er medlem af Slesvig-Holstens Landdag. Det bliver også til mange ture rundt i Slesvig-Holsten og til både Danmark og Berlin. En mandag i begyndelsen af januar var der snestorm, så hun kun nåede til Flensborg i bil og måtte aflyse et møde hos Region Syddanmark i Vejle.

Det siger en del om det program, hun har som partiformand og politiker. I Flensborg kunne hun så sammen med SSW's partisekretær, Martin Lorenzen, glæde dig over, at SSW fredag aften havde fået sin fjerde borgmesterpost i Agtrup Kommune.

Det er et parti med stor indflydelse, hun er formand for. SSW har en repræsentant i Forbundsdagen. Udover de fire borgmesterposter er det også en SSW-politiker, der er bypræsident i Flensborg, hvor partiets gruppe er den største i byrådet. Desuden er partiet repræsenteret i kommuner og amter i hele Sydslesvig.

Sybilla Nitsch blev selv medlem af Landdagen i Kiel

efter landdagsvalget i 2022, hvor SSW fik 5,7 procent af stemmerne. Selv uden den undtagelse fra spærregrænsen på fem procent, som blev sikret ved landdagsvalgene med København-Bonn Erklæringerne fra 1955, ville partiet være kommet i Landdagen ved det valg.

Stor opbakning

Det er en fremgang, der er til at tage og føle på. Partiformanden tilskriver succesen, at partiet får en stigende opbakning fra det danske mindretal og dets organisationer.

“Vi står som parti stærkest der, hvor der er danske skoler og institutioner. Vi får mange mindretalsvælgere tilbage, som har stemt på andre. Bevidstheden om, hvad det betyder at have en mindretalsrepræsentant, er tilbage i Sydslesvig. Og det har betydet noget,” siger hun.

Sybilla Nitsch er parlamentarisk ordfører for SSW-fraktionen i delstatsparlamentet. Hendes arbejdsopgaver omfatter økonomi- og transportudvalget samt indre anliggender og retsudvalget. SSW

Om Sybilla Lena Nitsch

Sybilla Nitsch er født i 1980. Hun var lærer og konsulent, før hun blev medlem af Landdagen i Kiel i 2022. Hun bor i Husum og er gift med skoleleder på Uffeskolen, Göran Rust. Hun nåede at blive kommunalbestyrelsesmedlem i Eggebæk ved Flensborg, bestyrelsesmedlem i Slesvig-Flensborgs amtsbestyrelse for SSW og borgerligt medlem i Slesvig-Flensborgs amtsrådsgruppe, før hun flyttede til Nordfrisland, hvor hun havde sit lærerjob og hendes mand også var lærer. Han blev senere ansat som skoleleder på Uffeskolen. Hun blev amtsformand for SSW i Nordfrisland i 2019 og medlem af amtsrådet i 2018. Hun blev partiets næstformand i 2020, kandidat til Forbundsdaysvalget i 2021 og kom i Landdagen i Kiel ved valget i 2022.

er et dansk og frisisk mindretalsparti og et regionalt parti i Slesvig-Holsten.

“De fleste placerer os som socialliberale. Vi er mere borgerlige med hensyn til infrastruktur og den slags. Vi fører en pragmatisk politik,” siger Sybilla Nitsch, som lægger vægt på, at samarbejdet over midten er vigtigt i tysk politisk.

“Det betyder noget at kunne samarbejde hen over midten. Vi blev tidligere afvist fra den konservative fløj som mindretalsparti. Indtil den nuværende ministerpræsident, Daniel Günther, kom til, samarbejdede vi mest med den anden fløj, fordi CDU var negativt stemt,” tilføjer hun.

Men i dag kan SSW samarbejde til begge sidder i den slesvig-holstenske landdag.

“Som landsformand var jeg gæst ved CDU’s landsmøde i Slesvig-Holsten, så vi har fået et godt samarbejde. Da vi vandt den seneste borgmesterpost i Agtrup, var det også med støtte fra CDU,” fortæller partiformanden.

Rigtig sydslesviger

SSW har politisk et særligt blik på Danmark og Norden og finder så meget inspiration fra de nordiske lande som muligt i sine politiske udspil. Desuden har det grænseoverskridende samarbejde mellem Danmark og Tyskland en særlig høj prioritet for partiet. Sybilla Nitsch er rigtig sydslesviger og har gået i dansk børnehave i Rendsborg og senere på Ejderskolen, og hun personificerer sit forbundslands befolkning ganske godt.

Slesvig-Holsten, der fejrer 80-års jubilæum i år, er præget af, at forbundslandet er en del af et grænseland med flere mindretal, og selvom det ikke er så synligt længere, er det også en vigtig del af fortællingen, at befolkningen er sammenbragt ved, at flytningestrømmen efter Anden Verdenskrig forøgede Slesvig-Holstens befolkning med 78 procent.

Sybilla Nitsch er både datter af en flygtning og solidt forankret i det danske mindretal. Det præger hende som menneske og politiker.

“I dag som politiker går jeg op i social uretfærdighed. Jeg har altid gået op i, at man kan bygge et retfærdigt samfund, hvor alle bliver tilgodeset. Der er altid så mange steder, man kan gøre en forskel”, siger hun. Hun fortæller også, at hendes forældre sagde til hende, at hun altid var en, der tog ordet, hvis der skete noget uretfærdigt.

“Som barn gik jeg ind i konflikter, når jeg så noget uretfærdigt.”

Første generations sydslesviger, anden generations politiker

Mens Sybilla Nitsch er første generations sydslesviger og dansker af sind, så er hun anden generations politiker. Hendes far Egbert Nitsch har både været medlem af Europa-Parlamentet og den tyske Forbundsdag som politiker for De Grønne, som han var med til at stifte i Slesvig-Holsten.

Det er noget af det, der har fået hende til at gå ind i politik. Som alle andre er hun præget af sine forældre og det liv, de har levet. Og for hendes fars vedkommende lyder det måske meget fint at være nået så langt som politiker. Men det var en hård vej dertil. For han er født i Königsberg i 1934. Königsberg lå i Østpreussen. I dag er det en russisk enklave og bliver kaldt Kaliningrad. Men før Anden Verdenskrig var det en del af Tyskland.

Det har sat sine spor i Sybilla Nitsch, som aldrig var i tvivl om, at det var mindretallets parti, hun skulle vælge, da hun meldte sig ind i SSW.

“Jeg var også interesseret i den grønne politik. Men det var meget SSW, der fyldte for mig. Det stod mig klart, at hvis jeg skulle engagere mig politisk, skulle det være i mindretallet, hvor jeg også hører til.” Sybilla Nitsch har aldrig haft bedsteforældre. De døde, før hun blev født.

“Min farfar blev dræbt som soldat ved fronten i Anden Verdenskrig. Min farmor flygtede fra Königsberg i den første bølge af flygtninge, som gik over land. Senere var der flygtninge, som kom afsted med

skibe. De endte i Danmark. Min far og hans familie endte i Sachsen,” fortæller hun og tilføjer, at det altid har været vigtigt at få fortalt de historier, der var en del af hendes fars bagage gennem livet.

“Min far var den ældste af fire brødre, men kun tre af dem nåede frem. Den yngste døde af sult under flugten. Det har også præget mig og givet mig en bevidsthed om, hvor privilegerede, vi er. Min far holdt de sidste 10-15 år af sit liv op med at fortælle om begivenhederne. Han gjorde det ikke af sig selv i hvert fald.”

“Han var den ældste, og han skulle sørge for familien. Så min far fik en meget voksen rolle som barn med to yngre brødre. Jeg tror ikke, han har fortrængt de år. Men med alderen fandt han nok fred med det.”

At opbygge et liv ud af ingenting

“Men jeg har lært af ham og af min families historie, hvad det betyder at opbygge et liv ud af ingenting. For det var, hvad de havde med. Det er meget spændende. Jeg har også lært af, at intet kommer af sig selv, fordi mine forældre var selvstændige. Vi var ikke rige, men jeg har altid følt, at vi havde ressourcer.”

Da farmoren med de tre børn kom i sikkerhed, fik de først ophold i en bondefamilie i Sachsen.

“Min far havde en barndom med mange kriser. Moderen havde det skidt, og som den ældste af de tre flygtningebørn fik han et stort ansvar. Min far var 11 år gammel, da krigen sluttede. Han kom i lære som købmand, men han havde altid drømt om at blive gartner. Familien søgte gennem Røde Kors om at komme til Slesvig-Holsten, fordi forskellige dele af familien var havnet der.”

Da han blev flyttet til Slesvig-Holsten i 1950'erne gennem Røde Kors, startede Sybilla Nitsch' far med at opbygge gartnerier. Politisk var han først knyttet til FPD i mange år. Han mødte hendes mor, som kom fra Berlin, men flyttede til Slesvig-Holsten for at læse på Kiels universitet og for at uddanne sig til gartner.

“Mine forældre havde små gartnerier, drivhuse og fri-land. De stod på torvet i Kiel. Jeg har stadig en særlig følelse, når jeg kommer forbi en markedsplads med et grønttorv. Men det var her, min far begyndte at arbejde med bæredygtige gartnerier, og derfor blev han en del af den grønne bevægelse.”

Det førte til en politisk karriere. Og indirekte var det medvirkende til, at Sybilla Nitsch blev knyttet til det danske mindretal.

“Min far havde kontakt til mindretal i europæisk sammenhæng og til Anke Spoorendonk. Han interesserede sig for det, og vi boede i en lejlighed, hvor de andre familier i ejendommen var danske. Jeg blev så første generations sydslesviger,” fortæller hun.

Videre fra Ejderskolen

Efter at hun havde gået i det danske fritidshjem i Rendsborg og i Ejderskolen, blev Sybilla Nitsch feriebarndom i Danmark og tilbragte mange somre i Kalundborg. Siden fulgte gymnasieår i Brandenburg nær Berlin, hvor hendes mor flyttede til. Det var ikke noget, Sybilla Nitsch ønskede. Hun ville helst være blevet i Sydslesvig. Men hun stiftede bekendtskab med højreekstremismen og nynazismen i det tidligere DDR og blev første gang politisk aktiv i 'Plattform gegen Rechts', en tværpolitisk modstand mod det ekstreme højre.

Siden kom universitetsstudier i dansk og historie i Berlin og Roskilde samt lærerstudier i Kiel og Haderslev. Fra tiden i Berlin har hun også haft kontakt med andre fra det danske mindretal, blandt andet den nuværende leder af Aktivitetshuset i Flensborg, Sarah Keppler.

“Jeg ville gerne til Sydslesvig eller Danmark, så jeg tænkte, det ville være bedst at have en uddannelse som lærer. Det blev jeg så uddannet til i Kiel og på UC Syd. Grundlæggende havde jeg mest læst i tyske sammenhænge, så det var nyttigt at komme på UC Syd,” fortæller Sybilla Nitsch, som skrev speciale om danske skoler under nationalsocialismen.

Sprog, kultur og politik

Siden holdt Sybilla Nitsch øje med stillingsopslag i grænselandet. Hun undrede sig, da hun til en ansættelsessamtale blev spurgt, om hun kunne repræsentere dansk kultur og historie.

Selv da hun læste på Nordeuropæisk Institut på Humboldt Universitet i Berlin læste hun dansk kultur og historie. Hun havde Bernd Henningsen, en af Tyskland førende eksperter i Danmark og Norden, som professor.

“Man får en anden bevidsthed om sprog og kultur, end mange, der kommer fra Danmark har. Det har hele tiden været en naturlig del af min identitet. Da jeg var ung, voksen og skulle finde ud af, hvor jeg skulle være henne, var det naturligt at det skulle være i Sydslesvig;

“De fleste placerer os som socialliberale. Vi er mere borgerlige med hensyn til infrastruktur og den slags. Vi fører en pragmatisk politik og lægger vægt på, samarbejdet over midten er vigtigt i tysk politik”

Sybilla Nitsch, formand, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW)

også at jeg skulle engagere mig i mindretallet og dets organisationer. Der følger en pakke med.”

I sin skoletid, mens hendes far var politiker, lærte Sybilla Nitsch, at man må kæmpe for sin sag, og at det kan have en pris. Det nye parti De Grønne var ikke populære i begyndelsen, og familien havde i en overgang politibeskyttelse. Hun oplevede, at der blev knust ruder og malet hagekors på hendes skole, fordi den var dansk.

“Der var en negativitet overfor det, at man var dansker. Der var en negativitet fra det omkringliggende samfund. Ude i landområderne er der folk, der siger: “Det har vi ikke brug for”. De bryder sig ikke om mindretallet og om, at vi har en særstatus.”

Det grænseoverskridende er vigtigt

Sybilla Nitsch tilføjer, at det også hænger sammen med, at politik jo handler om at fordele ressourcerne. “Men det var nok en overgang. Det ændrede sig. Generationerne før mig var præget af det. Jeg gik ind i det politiske arbejde på et tidspunkt, hvor flere kunne se, at det grænseoverskridende samarbejde

fik betydning. Man opdagede også fordelene ved at have en dansk skole og kontakt til Danmark.”

Hun tilføjer, at hendes hjemby Husum faktisk er meget dansk. “Mindretallet står stærkt i det, nogle kalder udkanten. Husum og Tønning er meget præget af det. Det samme gælder hele vestkysten,” siger hun.

Hendes far døde, da hun var 24 og midt i studiet. Da hun var færdiguddannet, var jobsøgningen geografisk afgrænset.

“Sydslesvig er min hjemstavn,” siger Sybilla Nitsch, som i sit første lærerjob blev vikar på Ejderskolen, hvor hun selv havde været elev. Hun nåede at komme rundt i Sydslesvig som lærervikar. Hendes første fast job var på Hans Helgesen-Skolen i Frederiksstad, senere flyttede hun over til Husum Danske Skole. Hun nåede også at arbejde som konsulent i Skoleforeningen.

“Jeg var meget glad for at være i Skoleforeningen, hvor jeg var konsulent for kulturfag, samfund, historie og religion. Det var mit drømmejob, og jeg kan godt ærgre mig over, jeg ikke kunne være blevet ved at arbejde med det nogle år, fordi jeg elskede at arbejde med fagudvikling.”

“Så var der nogle, der tænkte, at måske kunne jeg komme i Landdagen. Jeg blev første gang opstillet i 2017.”

Efter at hun som partiformand har stået i spidsen for SSW i lidt mere end et års tid, arbejder partiet på en køreplan, der skal bringe det godt frem til landdagsvalget i 2027. Der er kommunalvalg i 2028 og forbundsvalg i 2029, så store opgaver venter.

Østprøjsen tabt for Tyskland

Hvis man langs grænsen mellem Danmark og Tyskland støder på en grænsesten, og det er ikke svært, for der er 280 nummererede af dem, er der mod nord på stenene indhugget et D for Danmark og mod syd et DRP for Deutsches Reich Preussen.

Grænsedragningen i 1920 var mellem Danmark og Prøjsen, som efter Første Verdenskrig var den største stat i det tyske rige. Østprøjsen var den østligste del af Prøjsen og dermed af Tyskland, beliggende ved Østersøen. Sybilla Nitsch' far kom fra det østprøjsiske hovedstad Königsberg.

Som Tyskland måtte afgive Sønderjylland til Danmark efter Første Verdenskrig, mistede landet også dele af Prøjsen til Polen, så Østprøjsen blev adskilt fra resten af Tyskland af en polsk korridor.

I Tyskland blev der arrangeret indsamlinger til støtte for Østprøjsen, og en støtteforening fik alene i Berlin over 20.000 medlemmer. Også prominente tyske personligheder som for eksempel forfatteren Thomas Mann støttede landsmændene i Østprøjsen. Han holdt dog op med det, fordi den nazistiske, tyske nationalisme vandt særdeles godt gehør i det isolerede område mod øst.

Da Hitler angreb Polen og startede Anden Verdenskrig, handlede det i høj grad om, at Østprøjsen skulle 'Heim ins Reich' hjem til det tyske rige, eller rettere: være direkte forbundet med resten af Tyskland. Mens Polen var besat af Tyskland, kunne man således køre i tog fra Königsberg i Østprøjsen til Berlin på seks timer og 36 minutter. Det varede to timer længere at køre den noget kortere tur mod vest til Köln.

Forfatteren og journalisten Johan Buchsteiner beskriver i bogen 'Wir Ostpreussen', hvordan hans far kom

med det sidste gennemkørende tog fra Königsberg til Berlin den 22. januar 1944.

"Jernbanestrækningen var herefter permanent afbrudt – indtil begyndelsen af 1990'erne, da den efter Sovjetunionens sammenbrud blev taget i brug igen, i det mindste for en tid," skriver han.

Sybilla Nitsch' farmor og hendes sønner kom ikke med toget. De tog vejen til lands. Johan Buchsteiner har sin farmor som væsentligste kilde i sin bog, og han beskriver, hvordan hun sammen efter at have sendt hans far og farens søskende med barnepigen i det sidste tog fra Königsberg, vendte tilbage til gården for at tage sig af sine forældre, før hun sammen med andre fra landsbyen fik slagtet en gris og samlet andet forråd, inden de flygtede over isen.

Det frøs mere end 10 grader, og broerne over vandene var enten ramt af allierede bomber eller sprængt i luften af tyske tropper.

"Endelig var alle samlet. 84 mennesker på 11 fuldt belæssede vogne, som blev trukket af 38 heste."

Turen var brutal. Langt fra alle nåede frem. Sybillas fars yngste bror døde af sult. Østprøjsens rolle som tysk territorie var udspillet. Den gamle tyske hansestad Danzig er nu polsk og hedder Gdansk. Hovedstaden i Østprøjsen, Königsberg, hvor Sybilla Nitsch' far kom fra, blev til den russiske enklave Kaliningrad.

Under krigen var det forbudt at flygte. Mange kom først afsted, da det nazistiske regime mere eller mindre mistede kontrollen med tingene i de første måneder af 1945. I alt flygtede mere end 12 millioner mennesker fra andre tyske områder i Europa til det, der i dag er Tyskland. Cirka to millioner kom fra Østprøjsen. Dem, der var tilbage, blev mishandlet voldtaget og dræbt eller sendt i fangelejre af hævngherrige sovjetiske tropper, som havde oplevet tyskerne ondskab, da de rykkede ind i Sovjetunionen.

Mange flygtninge kom til Slesvig-Holsten

Slesvig-Holsten blev grundlagt som forbundsland den 23. august 1946, et halvt års tid før den allierede kontrolkommission for Tyskland den 25. februar 1947 formelt bekræftede, at Prøjsen var opløst. Af artiklen 'Landet Slesvig-Holstens politiske historie i hovedtræk 1945-1954,' af Anders Ture Lindstrøm fra Studieafdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig fremgår det, at flygtningetilstrømningen forøgede Slesvig-Holstens befolkning voldsomt, så det ny forbundsland fra begyndelsen blev bygget op efter krigen i fællesskab mellem de mennesker, herunder det danske mindretal, der boede der, og de mange flygtninge fra andre dele af Tyskland, som fandt en ny hjemstavn. Herun-

der Sybilla Nitsch' forældre. Så det var et forbundsland, der var præget af flygtninge og mindretal. Det danske mindretal talte 4.500 under Anden Verdenskrig, så når det anslås at være på omkring 50.000 mennesker, er det fordi nye folk, herunder efterkommere af flygtninge fra andre dele af Tyskland, er blevet danske og har tilsluttet sig mindretallet.

Først den 23. maj 1949 blev Forbundsrepublikken Tyskland grundlagt, og Slesvig-Holsten blev et forbundsland i forbundsrepublikken, som ikke havde samme størrelse som i dag. Fra 1949 til 1990 var Tyskland delt i Østtyskland (DDR, Deutsche Demokratische Republik) og Vesttyskland (BRD, Bundesrepublik Deutschland).

Annonce

GRÆNSEFORENINGEN & HOTEL NORDEN

Særlige ophold med udsigt til Haderslev Dam.

Hotel Norden har sammensat et særligt opholdstilbud til medlemmer af Grænseforeningen.

Kom og nyd et afslappende ophold midt i Haderslevs smukke omgivelser – direkte ned til dammen og byens historiske centrum.

Her er der tid til ro, nærvær og oplevelser i et område rigt på kultur, natur og historie. Opholdene er skabt med fokus på god komfort, velsmagende mad og en afslappet atmosfære, hvor man kan nyde dagene i eget tempo.

Gennem hotellet er det desuden muligt at tilkøbe billetter til Haderslev Dambåd, som giver en smuk sejltur på fjorden og en unik oplevelse af området fra vandsiden.

Weekendtilbud

2 x overnatning i et dejligt dobbeltværelse
2 x morgenmad
2 x 3-retters middag/buffet efter kokkens valg

Pris:

1 person pr. værelse: kr. 1.995,-
Ved 2 personer i
dobbeltværelse: kr. 1.395,- pr.
person

Overnatning inklusiv morgenmad

Pris:
Enkeltværelse: kr. 855,-
dobbeltværelse: kr. 995,-

BOOKING

Der er ingen faste bookingperioder eller særlige medlemsbetingelser – ophold kan bookes løbende efter kapacitet.

Booking sker via:
Hotel Norden, reception
+45 74 52 40 30
info@hotelnorden.dk

HOTEL NORDEN
Storegade 55
6100 Haderslev

Generationen, der blev vokksen på en nat

Af Poul Struve Nielsen

Den 14. maj 2023 havde daværende formand for Sydslesvigsk Vælgerforenings Ungdom (SSW-U), Mats Rosenbaum, forberedt en hilsen til fem medlemmer af det danske mindretalspartis ungdomsorganisation, som han regnede med ville have fået en plads i et byråd eller en 'kreis', når stemmerne ved lokalvalget var talt op om aftenen.

Han fik travlt.

"Jeg endte med at lede efter fotos af medlemmer, jeg slet ikke kendte," fortæller han. Det danske mindretals parti Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) fik et brag af et valg, og mange af de unge blev voksne på en nat. Nu stod de pludselig med ansvaret. Det hele blev alvorligt.

I Danmark kender vi til en tidligere minister, som i sin ungdom har smidt levende høns ned i Folketingssalen. Andre er kommet med masser af markeringer, som var trukket lige hårdt nok op i forhold til moderpartiets linje. Da det i 2008 kom frem, at Konservativ Ungdom havde sunget smædesange mod politikere fra både Socialdemokratiet og Dansk Folkeparti, sagde daværende gruppeformand Helge Adam Møller til Danmarks Radio:

"Det er grove og vulgære sange, som de burde holde op med at synge. Det minder om små børn, der har lært at sige frække ord."

Den slags undgår Mats Rosenbaum. Han blev selv valgt ind i byrådet i Flensborg på valgaftenen. Det var et stort ønske. I forvejen arbejdede han som sekretær for byrådsgruppen og for partiets forbundsdaysmedlem, Stefan Seidler.

Så han havde en ide om, hvad han gik ind til. Men da han midt i valgperioden overtog posten som gruppeformand for SSW's gruppe, som er den største i byrådet i Flensborg, kunne han godt mærke, at nu havde han godt nok meget ansvar for sin alder.

Ny i politik

En af de fem, han på valgnatten i 2023 havde gjort en hilsen klar til på sociale medier, var Lilli Marie Rachenpöhler fra Frederiksstad. Hun var nummer to på SSW's liste til valget i Kreistag Nordfriesland med Husum

SSW's lokalvalg i 2023 var så vildt, at ungdoms-
politikerne fik voksenansvar og måtte droppe de
skarpe udmeldinger og den provokerende aktivisme

Mats Rosenbaum foran rådhuset i Flensborg, hvor han midt i valgperioden har fået stort ansvar som gruppeformand for SSW.

I starten syntes jeg, det var nogle store beløb. Nu har jeg lært at det bare er det, det koster, fortæller Lilli Marie Rachenpöhler, som blandt er blevet medlem af udvalget for finans og økonomi i Kreis Nordfriesland.

som hovedby, så det var ikke en overraskelse, at hun kom ind.

Det politiske landskab i Tyskland ser noget anderledes ud end i Danmark, hvor det, der mest ligner en 'Kreis' nok bliver et amt før kommunalreformen i 2007.

Hun forventede at blive valgt, men alligevel kunne Lilli Marie Rachenpöhler godt mærke, at nu var det alvor. Hun fik også lidt mere ansvar, end hun lige havde regnet med. Siden har hun afløst Mats Rosenbaum som formand for SSW-U.

"Som nummer to på listen regnede jeg med at komme ind. Nu blev vi også den tredjestørste gruppe, og derfor blev jeg valgt af alle politikerne som 'Stellvertretere Kreispräsidentin' (viceamtsborgmester, red.). Det havde jeg ikke regnet med," fortæller hun

Nu har hun fået mange opgaver med at repræsentere Nordfriesland udadtil.

Som landssekretær i SSW er Martin Lorenzen partiets topembedsmand. Han er også byrådsmedlem i Flensborg og Mats Rosenbaums forgænger på posten som formand for byrådsgruppen.

Desuden har han været ansat i partiet i 30 år, så han har fulgt udviklingen tæt og siger om den generation, der i stort antal blev valgt ind ved det seneste kommunalvalg:

"Det er den generation i partiets historie, der er gået mest målrettet efter magten. Det begyndte i 2021, da de gik efter spidskandidaturen ved forbundsdagsvalget. De er repræsenteret i alle kredse og i flere byråd. Politik handler om at få indflydelse. Det har de forstået," siger han.

Han tilføjer, at tidligere var det især i Flensborg almindeligt, at man bevægede sig langsomt op gennem partiapparatet og besad en række poster, før man overhovedet stillede på til et kommunalvalg. Det er der lavet om på i dag.

Mats Rosenbaum bekræfter, at det var forud for valget til Forbundsdagen i Berlin, at den unge generation trådte i karakter.

Fejer ikke kun for egen dør

Mats Rosenbaum bekræfter, at det var forud for valget til Forbundsdagen i Berlin, at den unge generation trådte i karakter.

"SSWU havde betydning i valgkampen til Forbundsdagen, hvor Stefan Seidler blev valgt ind i 2021. Vi var hurtige til at melde ud, at vi skulle stille op til forbunds-

dagsvalget. Det var min forgænger som SSW-U formand, Maylis Rossberg, der sagde: "Jeg vil faktisk godt være spidskandidat". Der har ikke været et landsmøde, hvor der var så mange unge, der blandede sig, som det var tilfældet i 2021, hvor vi besluttede at stille op til Forbundsdagen," fortæller han og tilføjer:

"Mange sagde om SSW: I laver politik for jeres egen dør og blander jer ikke i de store ting. Det er vi kommet over ved at stille op til forbundsdagsvalget."

Før 2021 havde SSW siden 1950'erne koncentreret sit politiske virke om den slesvig-holstenske landdag i Kiel og de lokale parlamentariske forsamlinger i Slesvig. Martin Lorenzen husker, hvordan den unge generation satte deres præg på landsmødet.

"Flere i den ældre generation var imod at vi skulle stille op til Forbundsdagen. Under debatten var der omkring 30 talere. 10-15 af dem var unge, som talte for, og det endte med et knebent flertal og opstillingen af Stefan Seidler som spidskandidat på en liste, hvor fire af de 14 kandidater var fra den unge generation," fortæller han.

Når man taler om unge politiske talenter i Europa, er det svært at se bort fra den tidligere SSW-U formand Maylis Rossberg. Hun er ganske vist aldrig blevet valgt til en parlamentarisk forsamling. Men hun har valgkampserfaring fra to forbundsdagsvalg som nummer to på SSW's liste og en dyst om posten som formand for Europakommissionen. Ja, Ursula von der Leyens post.

Om Mats Rosenbaum

Mats Rosenbaum er født år 2000 og student fra Duborg-Skolen i Flensborg og læser Europastudier på Syddansk Universitet.

Han er tidligere formand for SSW-U og medlem af byrådet i Flensborg, hvor han er formand for SSW's gruppe. Han arbejder som rådgiver for SSW's forbundsmedlem, Stefan Seidler.

I 2024 blev hun formand for de europæiske mindretalspartiers Europæiske Frie Alliances (EFA) ungdomsorganisation, EFAY. Og da de politiske grupper i Europa-Parlamentet i forbindelse med valget til Europa-Parlamentet i 2024 indstillede kandidater til kommissionsformandsposten, faldt mindretalspartierne gruppes valg på Maylis Rossberg, selv om hendes parti aldrig har stillet op til et Europaparlamentsvalg.

Profilerne har også være unge

Stefan Seidler, som blev valgt ind ved de to forbundsdagsvalg, har også været ung engang og er tidligere formand for SSW-U, som i 2001 med ham i spidsen arrangerede demonstrationer i Flensborg, da Dansk Folkepartis daværende formand Pia Kjærsgaard, skulle tale ved De danske Årsmøder i Sydslesvig i 2001.

Det kom der en masse ballade ud af. SSW's daværende politiske leder bakkede sine unge op. Men det var det danske mindretals kulturelle

hovedorganisation, Sydslesvigsk Forening (SSF), der havde inviteret Pia Kjærsgaard, så der har ikke været enighed i mindretallet om den sag.

Martin Lorenzen fortæller, at det var med den generation, der udover Stefan Seidler også tæller partiets nuværende gruppeformand i landdagen i Kiel, Christian Dirschauer, som også er tidligere formand for partiet, at SSW-U for alvor begyndte at markere sig.

“De var begge supergode og dygtige til at understøtte partiet, og Christian Dirschauer blev som meget ung valgt til landsstyrelsen.

Men jeg kan da huske engang, han gik over stregen i forhold til det konservative parti, CDU, og blev indkaldt til en kammeratlig samtale efter en udtalelse. Men i dag har han jo en god samarbejdsrelation med CDU's ministerpræsident Daniel Günther i landdagen i Kiel,” fortæller landssekretæren.

Stefan Seidler og Christian Dirschauer er indflydelsesrige politikere i dag, men de fik løbet hornene af sig, da de var unge.

“Det er klart, der er massevis af eksempler på, at ungdomspartioorganisationer er skarpere i tonen, i valgkampene især. De er lidt sjovere i tonen. Lige så snart, man påtager sig et embede og et ansvar, fylder der en masse bindinger med,” siger professor i journalistik ved Institut for Statskundskab på Syddansk Universitet, David Hopmann.

“Når man indtræder i regering, begynder politikere jo at tage andre hensyn. Man skal være mere kompromissøgende. Så kan man ikke lægge så meget skarp kant til andre, som man måske somme tider gerne vil,” tilføjer han.

Det skal lige tilføjes, at David

Hopmann udover blandt andet at være en af forfatterne til den igangværende danske magtudredning også er sydslesviger og har indsigt i de politiske forhold på begge sider af grænsen og i det danske mindretal i Sydslesvig.

Naturligt at tage ansvar

For de unge i SSW ligger det helt naturligt at tage de hensyn, der følger med ansvaret. Direkte adspurgt, om han er misundelig over, at Stefan Seidler kunne være så fræk, da han var ung, svarer Mats Rosenbaum, som i øvrigt også arbejder som rådgiver for forbundsdays-medlemmet:

“Ikke så meget. I partiet er vi blevet mere vant til, at der er unge med, og at de er inddraget. På et personligt plan tænker jeg, at det må godt nok have været sjovt. Nogle mindre realistiske udmeldinger kunne nok have givet mig noget mere spaltepads i Flensburg Avis. Men på den anden side er jeg glad for at have mere indflydelse,” siger Mats Rosenbaum og tilføjer, at de valgte politikere fra SSW-U politisk har fokus på Sydslesvigs unge.

Lilli Marie Rachenpöhler har deltaget i klimademonstrationer med ‘Freitag für Klima’ og i demonstrationer mod højreekstremisme.

“Man kan sige, man savner noget løssluppenhed ved hurtigt at få ansvar. Men på den anden side har jeg meget mere indflydelse. Du bliver opfattet på en negativ måde, hvis du klistrer dig fast på gaden. Jeg synes, det er bedre at gøre noget for fællesskabet på demokratisk vis,” siger hun.

Også i Danmark har mange fået politisk indflydelse i en meget ung alder. Der har aldrig været så ungt et Folketing som det nuværende

“De bliver også kastet ud i nogle roller, der kræver noget af folk. Tidligere havde man mere tid til at forberede sig og tage ved lære. Det handler også om netværk. Det er en rigtig iagttagelse, at de unge bliver voksne. Det er et resultat af, at partierne har så få medlemmer i dag. Du skal næsten bare melde dig ind, så kan du blive til noget. Men det er godt for yngre kræfter, fordi de kan stille op, blive valgt, og deres stemmer blive hørt,” siger David Hopmann.

Mere lokalpolitisk engagerede

Også andre partier dér, hvor SSW og SSW-U er aktive og valgt ind i forskellige forsamlings, har bemærket den nye generation.

Om Lilli Marie Rachenpöhler

Lilli Marie Rachenpöhler er født i 2003. Hun er efter skolegang på Husum Skole uddannet socialpædagogisk assistent og læser til lærer på UCL i Jelling. Hun er formand for SSW-U og er medlem af og stedfortrædende kredspræsident i Kreis Nordfriesland, amtsrådet i Nordfriesland.

Leon Bossen, som er en af to gruppeformænd for De Grønnes byrådsgruppe i Flensborg og formand for byens hovedudvalg, er også en del af det danske mindretal og har gået på Duborg-Skolen sammen med byrådskollegaen Mats Rosenbaum.

“De adskiller sig fra andre ungdomsorganisationer, i hvert fald fra Socialdemokraternes, De Grønnes og venstrefløjspartiet Die Linkes ungdomsorganisationer, ved ikke at være helt så aktivistiske. De er ikke i samme grad kendt for aktivisme uden for de parlamentariske sammenhænge. De går i højere grad den politiske-parlamentariske vej. De går efter at komme ind i byråd og andre valgte forsamlinger. Det er sådan, jeg iagttager det,” siger Leon Bossen.

“Men forskellen er også, at hvis de først og fremmest var aktivister, ville de på nogle områder komme til at protestere mod beslutninger, som de selv er med til at træffe,” tilføjer han.

Leon Bossen understreger, at SSW-U også adskiller sig ved at have fokus på mindretalspolitiske emner. Det er meget naturligt for unge fra et mindretalsparti. Desuden er den unge SSW-U-generation, selv om den også arbejder for at få partiet stærkere ind på den landspolitiske bane, mere optaget af lokalpolitik end mange andre ungdomsorganisationer.

“Den unge SSW-U-generation er blevet valgt ind ved kommunalvalget. Og det er noget, som heller ikke er typisk for ungdomsorganisationer: at der er så stor interesse for lokalpolitik. Og det er megafedt. Det ser man ikke i samme grad hos mange andre ungdomsorganisationer,” siger han.

Hjælp fra erfarne

I takt med, at Mats Rosenbaum og Lilli Marie Rachenpöhler har fået øget indflydelse og større ansvar, har de også sat pris på at have erfarne politikere at støtte til og tage ved lære af.

“Det med at have magt, reflekterer jeg rigtig meget over. Da jeg kom i Flensborg byråd, var jeg interesseret i at blive næstformand. Jeg havde del i indflydelsen. Det havde jeg også haft, mens jeg var ansat som gruppesekretær i partiet, før jeg blev valgt til byrådet. Jeg var glad for at være næstformand og for at have en gruppeformand, der var helt suveræn, når det brændte på”, fortæller Mats Rosenbaum.

Han blev overrasket, da den suveræne gruppeformand, Martin Lorenzen, stoppede som gruppeformand midt i valgperioden.

“Men jeg er glad for at have to erfarne politikere og partifæller som Martin Lorenzen og bypræsident Susanne Schäfer-Quäck at støtte mig til. De har en erfaring og en mavefornemmelse, som de har tilegnet sig over en årrække. Jeg er glad for, at jeg har lært af dem, og at jeg stadig har dem og kan spørge dem,” siger han.

I Kreis Nordfriesland er Lilli Marie Rachenpöhler også glad for, at erfarne og hjælpsomme kræfter byder sig til.

“Jeg sidder i udvalget for finans og økonomi. Det handler meget om tal og penge. I starten syntes jeg, det var nogle store beløb. Nu har jeg lært at det bare er det, det koster.” Hun får god hjælp fra både partifæller og kolleger fra andre partier. “Florian Lorenzen (CDU), som er folkevalgt forvaltningschef (Landrat på tysk, red.) for Kreis Nordfriesland, hjælper mig. Det er ikke kun partikolegerne, men alle demokratiske politikere i Nordfriesland, som står sammen.”

Lilli Marie Rachenpöhler støtter sig også til partifæller, blandt andet forgængeren på SSW-U formandsposten, Mats Rosenbaum, fordi det er godt at tale med en anden ung i en lignende situation.

“Men jeg taler også Lars Erik Bethge, som er byrådsmedlem i Flensborg, og vores partiformand Sybilla Nitsch, som var min klasselærer på Husum Skole. Hende støtter jeg til det næste valg til Landdagen i Kiel, hvor jeg nok selv stiller op længere nede på listen og ikke for at blive valgt,” siger hun.

Den sønderjyske musiker og rockpoet er tilbage med nyt udspil i form af albummet *Zeitgeist*, og til efteråret skal hun på tur med Æ Knajte

Rikke Thomsen rammer sin helt egen tidsånd

'Zeitgeist' er et forsøg på at forstå, hvad så nu, efter jeg blevet voksen, fortæller Rikke Thomsen.

Foto: PR

Af Poul Struve Nielsen

Bilparken vokser i de moderne sønderjyske sangtekster.

L:Ron:Haralds Opel Kadet fra 'Mæ A Mi Kadett' får nu selskab af Rikke Thomsens Toyota Corolla på 'Corolla 94', endda med

1,3 motor, på hendes ny album.

"Å I sku ha set vos, ja/Det gik rask u af Blans Østermark/Å vi tæend for æ radio/Sang me å Dancing in the Dark", synger hun, og hvis man selv havde en Fiat Uno med 45 heste, så bliver man helt misundelig, når hun tilføjer: "Den haj 88 heest/Vi kør 120 i æ tim".

Dermed fremgår det også, at hun stadig synger på sønderjysk, at det musikalske univers er solidt plantet i den sønderjyske muld eller marsk, og at Bruce Springsteen stadig sidder som et inspirerende gespenst på bagsædet af Corollaen.

Det er en melodi, man godt kan få på hjernen, og det kan man med flere sange på albummet. Andre er mere rolige og dybsindige at lytte til. Musikalsk virker Rikke Thomsen til at hvile rigtig godt i sig selv og den stil, hun har fundet sig til rette i her efter tre albummer og en EP.

"Jeg synes, 'Zeitgeist' er lysere og lettere end de to første albums," siger Rikke Thomsen, da det lykkes at fange hende til et interview, mens hun sidder bag

rattet i sin Toyota, som godt nok er en Avensis. Hun har følsom kontakt med de folkemusikalske rødder, samtidig med at musikken bølger op og ned og vokser til rock med masser af spade, saxofon og det hele. Hun lever næsten i sin egen tidsånd, for nu at reflektere lidt over titlen 'Zeitgeist'.

"Når jeg skriver sange, så er det sådan, at hvis jeg kan mærke, at det vil jeg synge om og om igen, så tør jeg gå i studiet med det. Så repræsenterer det alt dét, jeg er, og det, jeg kommer fra," siger hun.

Personlige sange

Det er følsomme sange, der er med på det nye album. Hun skriver i titelnummeret 'Zeitgeist' om ting fra barndommen, der vender tilbage: "Det æ en zeitgeist/Det æ nau i æ vand/Å det æ vos det taf/Når de vausen slås/Hva slæ de for/Venn det it æ meje tebach?"

Rikke Thomsen er god til at fange stemninger som i den lille sang om Lady Diana, hvor hun beskriver, hvordan folk talte om det, da hun blev dræbt i en bilulykke i Paris den sidste dag i august i 1997. Det var ikke i en corolla. "Å hva me æ knajte?/Hva gør de nå? Å haj det ven min moue...," reflekteres der over kaffebordet.

Hun kan også skrive en stille, jaloux kærlighedssang som 'Dobbeltgænge': "Æ æ din/Æ æ din/Å haj do en doffeltgænge/Så var do min/Men do æ dæ/Å do ska hjem/", synger Rikke Thomsen, som håber, publikum kan mærke, at både det nye og de tidligere udspil er meget personlige.

"Det er måske, fordi teksterne på Zeitgeist handler om det, de handler om. Den er meget personlig. Det er skrevet på en guitar, så er der ikke så meget at gemme sig bagved," siger hun og reflekterer på forskellen på det nye og de to seneste udspil.

"Der er tre forskellige udgangspunkter. 'Opland'

handler om barndommen. 'Makværk' handler om, hvad man går igennem, når barndomsfortællingerne er brudt sammen, om den strid og krig, der var. 'Zeitgeist' er et forsøg på at forstå, hvad så nu, efter jeg blevet voksen. Hvor meget af det fra fortiden, tager jeg tager med, og hvad jeg lært af det? Så på tre vidt forskellige måder er det meget personligt," siger Rikke Thomsen.

Sønderjylland fylder

Sangene handler lidt mere om Sønderjylland som sted end på det foregående album, Makværk. Hun synger om sin barndoms Blans, Ballebro og Tønder. "Jeg bruger Sønderjylland lige så meget som i sange på mit første album, 'Opland'. 'Makværk' handlede mere om noget indefra, noget vrede, sorg og frustration, som ikke er så geografisk placeret. På 'Zeitgeist' har jeg forsøgt at se det lidt fra oven, og så bliver der nogle geografiske fikspunkter. Jeg elsker også at skrive de sange, hvor jeg placerer jeget i sangen et sted", siger Rikke Thomsen.

Hun er ikke i tvivl om, at hun kan blive ved at synge på sønderjysk og om Sønderjylland.

"Umiddelbart ja, det kan jeg blive med. Jeg har en mavefornemmelse af, at jeg kun lige er begyndt. Jeg vil ikke sige, at jeg aldrig kommer til at skrive på rigsdansk, men mit udgangspunkt er på sønderjysk."

Rikke Thomsens musik har flyttet sig og forandret sig gennem årene, men man skimter også den tradition og de rødder, hun tog udgangspunkt i med sit første udspil, EP'en 'Omve'n Hjemve', som havde stof nok i sig til at blive til et teaterstykke på Teatret Møllen i Haderslev med gæstespil i det altid kolde København lang tid efter, Rikke Thomsen selv var kommet videre og havde udgivet det første album, 'Opland'.

Hun vælger at spille æren for, at hun stadig kan udvikle sig kunstnerisk, videre til publikum.

"Jeg tror, at jeg med stor ydmyghed og taknemmelig vil vende mig mod publikum her. For at få lov at arbejde med musikken, som jeg har fået lov til, det kræver, at man ikke altid skriver det samme og gør det samme. Hvis der skal være en udvikling, skal publikum deltage og være med i den. Der er en enorm taknemmelighed i mig for den udvikling, jeg

Foto: PR

har gennemgået sammen med publikum. Også fordi, jeg kræver ekstra meget af publikum ved at synge på dialekt."

Med udgivelsen af 'Zeitgeist' er der endelig igen fokus på Rikke Thomsen og hendes egen musik. Hun har haft et omfattende bijob i årets første måneder, som har krævet 13.000 km i hendes Toyota og 12 ture over Storebælt. Hun har været på turne med Niels Hausgaard.

"Det var anden gang. Jeg lærer utroligt meget af at være så intenst sammen med Niels. Hans arbejdsmoral er virkelig høj, og hans publikumstække er så forfinet. Det er imponerende at se, hvordan det fungerer. Han er så gavmild og hyggelig og et skønt menneske at være sammen med," siger Rikke Thomsen.

Nu har vi sommeren til at lytte godt og grundigt til 'Zeitgeist', som sagtens kan tåle at blive hørt mange gange. Så kan vi glæde os til efteråret, for der tager Rikke Thomsen på turne. Hun kommer stort set landet rundt, og hun har sit band Æ Knajte med, så det bliver med spade og saxofon og det hele.

Ellers kan man streame 'Portrætalbum' på Radio III, hvor hun er i studiet hos vært Anders Bøtter, og det Bruce Springsteen-album, hun valgte til den lejlighed, var 'Born in the USA.'

Medmindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

SYDDANMARK

Kolding

26. juni 2026 kl. 12.00. Wimmersbüller Str. 14, 25923 Wimmersbüll. Sommerfest på Daginstitutionen Wimmersbøl. Grænseforeningen Koldings venskabsforbindelse i det danske mindretal. Pris: 0 kr. Tilmelding senest 20. juni til kolding@graenseforeningen.dk

5. september 2026 kl. 7.30 til ca. 18.30. Kreds 20 bustur til Husum og omegn. Besøg i den tidl. koncentrationslejr Schwesing ved Husum. Besøg og frokost hos SSF på Husumhus. Besøg på Mikkelberg Center for Kunst og Cricket. Påstigning: kl. 7.30 Dandyvej 1, samkørselsplads, og Borgvold v. Vejle Station, 7100 Vejle; kl. 8: Bredsten Kirkegade 3, 7182 Bredsten, kl. 8.30 afkørsel 65 Kolding Syd, samkørselsplads, Tankedalsvej 51, 6000 Kolding. Forventet pris 400 kr. indbetales på konto 7040 0001087567. Tilmelding senest 31. august til rykind@bbsyd.dk eller telefon 40 26 54 89

Tønder Amt

28. juni 2026 kl. 9.10. Sæd grænseovergang. Sommertur med SSF og Tønder amts Grænseforening til Sild. Afgang fra Nibøl banegård kl. 8.30. Afgang Læk Skole kl. 08.50 Afgang fra grænseovergangen Sæd kl. 9.10, derefter fortsætter vi til Rømø med afgang fra Havneby kl. 10.30. Ankomst List 11.15. Tilmelding og betaling senest den 15.6 til TAG på konto 7970 - 0001027249 eller mobilpay 24619713 (husk at angive navn ved tilmelding)

30. august 2026 kl. 9.30. Parkeringspladsen direkte ved Flensburger Strasse på højre hånd i sydgående retning lige udenfor bygrænsen i Læk. Løveløbet i Sydtønder Amt, Langbjerg Skov. En aktiv og hyggelig dag for hele familien, unge som ældre. 3, 5 eller 10 km. Sørg selv for at tjekke pris og tilmelding: www.loeveloebet.dk

Aabenraa

1. august 2026 kl. 14. Folkekulturhuset Rebbølcentret. Historisk foredrag ved Jørn Buch om især emner relateret til Nord- og Sydslesvig. Pris: 100 kr. Tilmelding: <https://gfaa.nemtilmeld.dk/22/>

4. august kl. 09.30. Folkekulturhuset Rebbølcentret. Sangcafe. Pris 35 kr. Tilmelding: <https://gfaa.nemtilmeld.dk/22/>

22. august 2026 kl. 14.00. Parkeringspladsen ved Kollund mole, Kruså. Vandretur ad gendarmstien. Turen går via Kobbermølle ned til grænseovergangen Skomagerhus. Undervejs på turen vil Anette Krenzen fortælle om stien og stederne langs den smukke sti. Egenbetaling for spisning på Restaurant Hellas på den tyske side af grænsen. Tilmelding senest den 18.08 via <https://gfaa.nemtilmeld.dk/23/> eller SMS 40108142

1. september 2026 kl. 19.00. Folkehjem, Haderslevvej 7, 6200 Aabenraa. Forfatter Niels Krause-Kjær. Med udgangspunkt i sin nyeste roman "Ude for uden" fortæller han gennem sin hovedperson Erik om landbruget efter Anden Verdenskrig. Pris 150 kr. Tilmelding via hjemmesiden for "Kulturhuse & Biblioteker Aabenraa" eller SMS 40 10 81 42

1. september 9.30. Folkekulturhuset

Rebbølcentret. Sangcafe. Pris 40 kr. Tilmelding: Rebbølcentret: Tlf. 74 64 65 02 eller a_brandenhoff45@hotmail.com

1. september 14.00. Folkekulturhuset Rebbølcentret. Historisk foredrag ved Jørn Buch om især emner relateret til Nord- og Sydslesvig. Pris: 100 kr. Rebbølcentret: Tlf. 74 64 65 02 eller a_brandenhoff45@hotmail.com

Fredericia – Middelfart

5. september 2026 kl. 7.30 til ca. 18.30. Kreds 20 bustur til Husum og omegn. Besøg i den tidl. koncentrationslejr Schwesing ved Husum. Besøg og frokost hos SSF på Husumhus. Besøg på Mikkelberg Center for Kunst og Cricket. Påstigning: kl. 7.30 Dandyvej 1, samkørselsplads, og Borgvold v. Vejle Station, 7100 Vejle; kl. 8: Bredsten Kirkegade 3, 7182 Bredsten, kl. 8.30 afkørsel 65 Kolding Syd, samkørselsplads, Tankedalsvej 51, 6000 Kolding. Forventet pris 400 kr. indbetales på konto 7040 0001087567. Tilmelding senest 31. august til rykind@bbsyd.dk eller telefon 40 26 54 89

Vejle Vesteregn

5. september 2026 kl. 7.30 til ca. 18.30. Kreds 20 bustur til Husum og omegn. Besøg i den tidl. koncentrationslejr Schwesing ved Husum. Besøg og frokost hos SSF på Husumhus. Besøg på Mikkelberg Center for Kunst og Cricket. Påstigning: kl. 7.30 Dandyvej 1, samkørselsplads, og Borgvold v. Vejle Station, 7100 Vejle; kl. 8: Bredsten Kirkegade 3, 7182 Bredsten, kl. 8.30 afkørsel 65 Kolding Syd, samkørselsplads, Tankedalsvej 51, 6000 Kolding. Forventet pris 400 kr. indbetales på konto 7040 0001087567. Tilmelding senest 31. august til rykind@bbsyd.dk eller telefon 40 26 54 89

MIDTJYLLAND

Skjern, Tarm og Videbækegnen

19. juni 2026 kl. 17.00. Herborg Camping og Fiskesø, Finderupvej 13, Herborg, 6920 Videbæk. Grill-aften. Oluf Poulsen vil fortælle om: 'Fra smed til maskinhandler i Herborg', mens der laves grillmad. Pris: 100 kr. Tilmelding: bo.trelborg@gmail.com eller tlf.: 51 92 09 00

22. august 2026. Skjern kl.7.45. Tarm kl. 8.00. Inovent, Ånumvej 28, Skjern og Tarm Rutebilstation. Udflugt til Sydslesvig. Turen går til den midterste de af Sydslesvig. Der varsles en STOR overraskelse, før vi kører til Ladelund, hvor turen som altid slutter med middag hos lokalforeningens venner. Pris: 600 kr. Tilmelding: bo.trelborg@gmail.com eller telefon 5192 0900

15. september 2026 kl. 19.00
Mødested: Kirkehuset, Kirkegade 11, Tarm. Pris: 75 kr. Tilmelding: Mail: bo.trelborg@gmail.com eller tlf.: 51 92 09 00

Randers – Mariagerfjord

19. juni 2026 kl. 9.00. P-pladsen, Brotoften, 8900 Randers. Busudflugt til Brundlund Slot i Aabenraa med kunst af Franciska Clausen og generalkonsulatet i Flensborg. Tilmelding var 1. juni til mail: anne.wein49@gmail.com

Ringkøbing og omegn

13. august 2026 kl. 17. Museumspladsen, Ringkøbing. Museumspladsen, Ringkøbing. Vi fylder bussen og kører ud i vores dejlige landskab. Pris: 175 kr. (inkl. bus, sandwich, drikkevarer, evt. entréer, kaffe og kaffe). Tilmelding senest fredag den 7. august til ringkobing@graenseforeningen.dk eller tlf./sms. 20 69 83 50 Gunnar Graversen. MobilePay #82888

7. – 12. september 2026. Museumspladsen, Ringkøbing. Sensomertur til Sverige – Dalarne og Siljansøen. Pris:8995,- kr. pr. person ved delt dobbeltværelse. 1.000,- i tillæg ved enkeltværelse. Tilmelding senest den 12. juni på mail ringkobing@graenseforeningen.dk eller sms 20698350. Tilmelding sammen med betaling af kr. 1.500,- pr. person på MobilePay 82888 eller konto 7670-4455700 i Ringkøbing Landbobank. Restbeløbet betales senest den 31. juli 2026

Skanderborg

14. september 2026 kl. 19:00. Kirkecentret, Skanderup Kirke, Kirkebakken 10, 8660 Skanderborg. Musikforedrag ved Flemming Både om Jens Rosendal. Der vil være fortælling, musik og fællessang af nogen af Jens Rosendals sange. Pris: 30 kr.

NORDJYLLAND

Nordvestjylland

13.-15. august 2026. Privatkørsel til Flensborg. Musik- og sommermaji ved Flensburger Hofkultur – en festival. der forløber over flere uger, har været en årligt tilbagevendende begivenhed i ca. 30 år. 2 overnatninger på Hotel Am Fjord i Flensborg, forplejning samt evt. entré må påregnes. Selsbetaling. Tilmelding: Yderligere oplysninger til Ane Dragsbæk Poulsen. Telefon 42772497. mail: anedragbaekpoulsen@gmail.com

SJÆLLAND Guldborgsund

7. – 9. september 2026. Tid og sted senere. 3 dages bustur til Sydslesvig. Overnatning på Landgasthof Tarp ved Slesvig. Turen går til

Egernførde, Slesvig, Bredsted, Mikkkelberg Center for Kunst og Cricket, mindstedet for KZ-lejren Husum-Svesing, Wegner Museet i Tønder, Folkehjem i Aabenraa. Der er bsøg på danske skoler og hos Sydslesvigsk Forenings lokalforeninger. Pris: 3300 kr. pr. person for medlemmer af Grænseforeningen, 3500 kr. for ikke- medlemmer. Tillæg for enkeltværelse kr. 300. Tilmelding senest den 1. juni 2026 til Nils Roland, næstformand og sekretær i Grænseforeningen Guldborgsund, på nikolaos1943@gmail.com eller telefon 2496 8565

Lolland

7. – 9. september 2026. Tid og sted senere. 3 dages bustur til Sydslesvig. Overnatning på Landgasthof Tarp ved Slesvig. Turen går til Egernførde, Slesvig, Bredsted, Mikkkelberg Center for Kunst og Cricket, mindstedet for KZ-lejren Husum-Svesing, Wegner Museet i Tønder, Folkehjem i Aabenraa. Der er bsøg på danske skoler og hos Sydslesvigsk Forenings lokalforeninger. Pris: 3300 kr. pr. person for medlemmer af Grænseforeningen, 3500 kr. for ikke- medlemmer. Tillæg for enkeltværelse kr. 300. Tilmelding senest den 1. juni 2026 til Nils Roland, næstformand og sekretær i Grænseforeningen Guldborgsund, på nikolaos1943@gmail.com eller telefon 2496 8565

HOVEDSTADEN

Frederiksborg

15. juni kl. 19.00. Kedelhuset, Frensdensvej 12B, 3400 Hillerød. Danske opfattelser af Sønderjyllands tyske mindretal og tyskheden i Danmark ved Tobias de Fønns Wung-Sung, viden- og samlingschef ved Museum Sønderjylland. Oplægget bely-

ser forskellige danske forståelser af det tyske mindretal i Sønderjylland og landsdelens tyskthed gennem det 20. århundrede.

1. september 2026 kl. 19.00. Kedelhuset, Fredensvej 12B, Hillerød. Polske krigsplaner under den kolde krig. Foredrag ved Anna Werenberg fra Langelandsfortet. Pris: 30 kr. inkl. kaffe og kage. Tilmelding: bent@panikrejser.dk eller tlf. 61 22 92 55.

14.-17. september 2026 kl. 8.00. Information om mødested kommer senere. Bydelsdorf ved Rendsborg, hvor vi indkvarteres på "Hotel Heidehof" i 3 nætter. Besøg hos Landdagen i Kiel med rundvisning ved Jette Waldinger-Thiering, SSW. Kunstmuseet "NordArt", den sydligste danske skole i Vester-mølle. Rundvisning i Rendsborg. En aften sammen med det danske mindretals medlemmer i deres lokale i Bydelsdorf. Orgelbyggeriet Marcussen og Søn i Aabenraa. Pris 4.400 kr., drikkevarer for egen regning. Enkeltværelsestillæg +

550 kr. Ikke medlemmer dog + 250 kr Tilmelding til: Bent Kauffmann, helst på: bent@panikrejser.dk, evt. på telefon, 6122 9255)

Københavns Vestegn

10. – 14. september 2026 kl. 07.30. Lyngby Station, Herlev Station og Høje Taastrup Station. 4 dages Sydslesvig med ophold på Jaruplund Højskole og sejltur på Kieler kanalen. Besøg på Forsorgsmuseet i Svendborg undervejs. Besøg i Flensborg hos Sydslesvigsk Forening, på Søfartsmuseet og hos Borgerforeningen med spisning og oplæg om dens historie ved foreningens formand Jens M. Henriksen. Sven-Erik Ravn fortæller om Sønderjysk Humor. På hjemturen besøges Ditlevsdal Bisonfarm på Fyn. Pris: 4500,00 pr. person i dobbeltværelse og 4800,00 i enkeltværelse. Tilmelding senest 15. april på vestegnen@graenseforeningen.dk eller til Dorte Frigast på telefon 24 86 81 47. Depositum på 1500,00 indbetales på foreningens konto: 1551 5722950 i Danske Bank.

SKAL JERES LOKAL-FORENINGSARRANGEMENTER MED I MAGASINET GRÆNSEN OG MED I ET FYSISK PROGRAM

Så sørg for, at jeres lokalforenings-side på Grænsforeningens hjemmeside er opdateret. Så samler vi alle arrangementerne til magasinet og i et program efter følgende deadline:

Magasinet Grænsen:

Deadline: 3. august 2026

Udgivelse: 29. august 2026

Lokalforeningsprogram:

Deadline: 1. november 2026.

Udgivelse: 14. december 2026.

Vær opmærksom på, at arrangementer, der optræder i kalenderen, kan være afholdt, når du modtager magasinet Grænsen, da distributionen strækker sig over fem dage.

Grænsforeningen
Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@graenseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protektor: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Formand
Mirco Reimer-Elster
mre@graenseforeningen.dk

Vision: Hvorfor eksisterer vi?

- Grænsforeningen eksisterer for at fremme og støtte dansk sprog og kultur i Sydslesvig og for at øge kendskabet til og forståelsen for grænselandets forhold.

Mission: Hvorhen vil vi?

- Grænsforeningen vil arbejde for et bredt folkeligt kendskab til forholdene i Sydslesvig og grænselandet.
- Grænsforeningen vil bidrage til en så dansk tilværelse som muligt syd for grænsen.
- Grænsforeningen vil bistå i at styrke de stærke sproglige og kulturelle bånd hen over grænsen.

Aktion: Hvad gør vi for at nå derhen?

- Grænsforeningen bygger bro hen over grænsen ved at pleje eksisterende forbindelser og udvikle

nye fællesskaber mellem det danske mindretal i Sydslesvig og Danmark.

- Grænsforeningens lokalforeninger spiller en nøglerolle i mødet over grænsen.
- Grænsforeningen oplyser om vigtigheden af Danmarks fortsatte støtte til dansk sprog og kultur syd for grænsen.

Værdier: Hvilke principper guider vores måde at arbejde på?

- Grænsforeningen har et historisk ansvar for at støtte det danske mindretal i Sydslesvig.
- Grænsforeningens arbejde er baseret på et åbent og tillidsfuldt samarbejde med flertal og mindretal i grænselandet.
- Grænsforeningens arbejde er baseret på en overbevisning om, at fællesskab er drivkraften bag fremskridt.

Grænsforeningens bestyrelse

Formand: Mirco Reimer-Elster, Glostrup

1. næstformand: Else Tornbo, Sønderborg

2. næstformand: Horst-Werner Knüppel, Skjern

Region Syddanmark

Mogens Ladegaard, Grejs
Jens Overgaard, Aabenraa
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland

Horst-Werner Knüppel, Skjern
Karen Marie Ravn, Kjellerup

Region Nordjylland

Ane Dragsbæk Poulsen, Thisted

Region Sjælland

Stig Andersen, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Steen Skovhus, Ishøj
Erling Rørdam, Hørsholm

Foto: PR

Bandet Søn er et af de fremstormende navne på den danske musikscene og er nu også blevet hørt og set i Sydslesvig.

Succesband spiller for Sydslesvigs unge

Gården Festival er en årligt tilbagevendende musikfestival, som arrangeres af Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU). I år fandt den sted den 5.-6. juni. Festivalen kombinerer navne fra Danmark med lokale kunstnere fra Flensborg og omegn. De unge sydslesvigere har ikke samme adgang til blandt andet Danmarks Radios musikprogram, og de vokser ofte op med et tysk lydtafet. Så når et dansk band spilles ofte på P6 Beat, går det under radaren i Sydslesvig. Men det hjælper jo, hvis SdU

henter sådan et band til en festival for unge sydslesvigere. Et af årets store danske navne er det fremadstormende københavnske band SØN, der er kendt for sine energiske koncerter, og som ofte er blevet spillet på P6 Beat. Bandet har for nyligt udgivet deres fjerde album, som har modtaget fem stjerner hos GAFFA, Politiken og Soundvenue. Senere på sommeren spiller de bl.a. også på festivalerne Northside i Aarhus og Syd For Solen i København. Og nu har de altså været på Gården Festival.

Al henvendelse til Grænseforeningen
info@graenseforeningen.dk • Telefon 33 11 30 63